

Ársskýrsla 2019

Umsjón og hönnun: Lífeyrissjóður bænda

Ljósmyndir: Halldóra Ólafs

Forsíða	Bjarnarfoss, Snæfellsnesi.
bls. 4	Starfsfólk Lífeyrissjóðs bænda.
bls. 8	Rauðskjöldóttar mjólkurkýr.
bls. 9	Íshellir í Vatnajökulsþjóðgarði.
bls. 11	Jökulsárlón.
bls. 12	Sitkaölur.
bls. 15	Brúarfoss í Laugardal.
bls. 16	Stuðlagil á Jökuldal á Fljótsdalshéraði.
bls. 18	Lundi.
Bls. 19	Víkurfjara með Reynisdranga í baksýn.
bls. 21	Reyniviður.
bls. 22	Mjólkurkýr.
bls. 23	Lúpína.
bls. 24	Demantsströndin við Jökulsárlón.

Lífeyrissjóður bænda, Stórhöfða 23, 110 Reykjavík
Sími 563 1300, lsb@lsb.is, www.lsb.is

Ársskýrsla 2019

Efnisyfirlit

4	Stjórn og starfsmenn
6	Ávarp stjórnarformanns
7	Afkoma - ávöxtun
8	Iðgjöld
9	Lífeyrir
10	Tryggingafræðileg staða
11	Verðbréfaeign
12	Sjóðfélagalán
13	Stjórnarháttayfirlýsing
17	Hluthafastefna
18	Stefna um ábyrgar fjárfestingar
19	Áhættustefna
21	Samskipta- og siðareglur
23	Fjárfestingarstefna
Ársreikningur 2019:	
28	Skýrsla stjórnar
31	Áritun óháðs endurskoðanda
33	Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris 2019
34	Efnahagsreikningur 31.12 2019
35	Sjóðstreymi 2019
36	Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31.12 2019
37	Skýringar
Annual accounts 2019:	
50	Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2019
51	Balance Sheet December 31, 2019
52	Cash Flow Statement 2019
53	Statement of Actuarial Position
54	Selected Financial Indicators

Stjórn

Í lok árs 2019 voru í aðalstjórn Skúli Bjarnason, formaður, Erna Bjarnadóttir, Guðrún Lárusdóttir, Vigdís Magnea Sveinbjörnsdóttir og Örn Bergsson. Í varastjórn voru Oddný Steina Valsdóttir og Jóhann Már Sigurbjörnsson.

Á árinu 2019 voru haldnir átta stjórnarfundir en frá stofnun sjóðsins hafa 475 fundir verið haldnir.

Starfsmenn

Á árinu 2019 störfuðu eftirtaldir starfsmenn:

Ólafur K. Ólafs, framkvæmdastjóri.

Borghildur Jónsdóttir, áhættustjóri og forstöðumaður reikningshalds.

Áslaug Jóhannsdóttir, iðgjaldaskráning, lífeyrismál og almenn skrifstofustörf.

Kristín Margrét Kristjánsdóttir, lífeyris- og lánamál.

Sigrún Guðjónsdóttir, iðgjaldainnheimta.

Ytri endurskoðun var í höndum PwC ehf. og innri endurskoðun hjá Ernst & Young ehf.

Endurskoðunarnefnd var skipuð þeim Erni Bergssyni, Guðrúnu Sigríði Sigurjónsdóttur og Þorvaldi Kára Þorsteinssyni.

Tryggingafræðileg athugun var í höndum Bjarna Guðmundssonar, tryggingastærðfræðings.

Eignastýringarsamningur var við eignastýringu fagfjárfesta hjá Arion banka.

Lífeyrissjóður bænda er aðili að samningi LL við hóp lækna um örorkumat, sem Júlíus Valsson læknir er í forsvari fyrir.

Greiðslustofa lífeyrissjóða sér um lífeyrisgreiðslur og ýmsar lífeyrisvinnslur fyrir sjóðinn og Init ehf. sér um rekstur iðgjalda- og réttindakerfisins Jóakims.

Starfsstöð

Lífeyrissjóður bænda er til húsa að Stórhöfða 23, Reykjavík, flutti þangað í nóvember 2015.

Stórhöfði 23, Reykjavík

Starfsfólk Lífeyrissjóðs bænda.

Frá vinstri: Borghildur Jónsdóttir, Sigrún Guðjónsdóttir, Ólafur K. Ólafs, framkvæmdastjóri, Áslaug Jóhannsdóttir og Kristín Margrét Kristjánsdóttir.

Stjórn og framkvæmdastjóri

Skúli Bjarnason
Formaður stjórnar

Erna Bjarnadóttir

Guðrún Lárusdóttir

Vigdís M. Sveinbjörnsdóttir

Örn Bergsson

Ólafur K. Ólafs
Framkvæmdastjóri

Ávarp stjórnarformanns

Mikill vöxtur varð á hreinni eign Lífeyrissjóðs bænda til greiðslu lífeyris á árinu 2019, var 37,2 milljarðar króna í árslok, hækkaði um 3,3 milljarða króna eða 9,6%. Hrein nafnávöxtun eignasafnsins var 12,6% sem samsvarar 9,6% raunávöxtun. Geysilega há ávöxtun 2019, sú næsthæsta í sögu sjóðsins, kom einkum fram í miklum hækkunum á gengi innlendra og erlendra hlutabréfa auk þess sem innlend skuldabréf skiluðu góðri ávöxtun. Meðalraunávöxtun síðustu fimm ára er 4,7%, sem er umfram þau 3,5% sem almennt er miðað við varðandi þá ávöxtunarkröfu sem gerð er til lífeyrissjóðanna. Enn hærri er hún þegar horft er til síðustu 10 ára eða 4,9%. Mikil og góð ávöxtun skilaði verulegum bata í tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins. Heildarskuldbindingar sjóðsins voru 4,8% umfram heildareignir í lok árs 2019 á móti 9,4% neikvæðri stöðu í árslok 2018. Áfallin staða sjóðsins var neikvæð um 2,5% af skuldbindingum á móti 7,0% neikvæðri stöðu í árslok 2018.

Á fyrstu mánuðum ársins 2020 hafði sjúkdómurinn COVID-19 veruleg samfélagsleg og efnahagsleg áhrif á heimsvísu þar sem skorður voru settar við atvinnustarfsemi og atvinnuleysi jókst mikið. Mikil ólga varð á innlendum og erlendum mörkuðum og miklar sveiflur hafa einkennt þróun eignaverðs.

Gengi innlendra hlutabréfa í Úrvalsvísitölu hefur lækkað á fyrri árshelmingi 2020 en ávöxtun innlendra skuldabréfa hefur hins vegar verið góð vegna lækkandi ávöxtunarkröfu ríkisskuldbréfa. Á sama tíma hefur gengi krónu gefið eftir en eftir vaxtalækkunir hjá Seðlabanka og að samfélagið er smám saman að komast í venjubundinn farveg, að undanskildum ferðamannaiðnaðinum, hefur veiking krónu gengið að hluta til baka á vormánuðum. Helstu hlutabréfavísitölur erlendis tóku einnig dýfu á fyrri hluta ársins 2020 og gripu flestir seðlabankar heims til ýmissa aðgerða til að styðja við efnahagslífið, og hafa þær lækkanir nú að mestu gengið til baka. Ljóst er að til skamms tíma verða áfram sveiflur á innlendum og erlendum fjármálamörkuðum.

Skúli Bjarnason

Við aðstæður sem þessar er vert að undirstrika mikilvægi áhættudreifingar hjá lífeyrissjóðum, sem er grunnþátturinn í eignasöfnum þar sem fjárfestingartími er langur. Til að ná fram áhættudreifingu fjárfestir Lífeyrissjóður bænda meðal annars í ólíkum eignum, eignaflokkum og landsvæðum. Áhættu er þar af leiðandi dreift á þann veg að þótt lækkun verði á ákveðnum eignaflokki, á ákveðinni tegund eigna eða innan ákveðins landsvæðis eru líkur á að hún vinnist að hluta upp í hækkun á öðrum flokkum og dragi þannig úr sveiflum á eignasafni. Þrátt fyrir framangreindar sviptingar hefur raunávöxtun á eignasafninu fyrstu fimm mánuði ársins verið um 3,5%. Væntingar eru því um að framhald verði á góðri ávöxtun eignasafnsins á árinu 2020 þrátt fyrir heimsfaraldurinn.

Sjóðfélögum, lífeyrisþegum, starfsfólki, stjórn og samstarfsaðilum er þakkað ánægjulegt samstarf á liðnu ári og óskað velfarnaðar í framtíðinni.

Skúli Bjarnason
Formaður stjórnar

Afkoma – ávöxtun

Hrein eign til greiðslu lífeyris nam 37.241 m.kr. í árslok 2019, hækkaði um 3.259 m.kr. milli ára eða 9,6%.

Hreinar fjárfestingartekjur námu 4.337 m.kr. á móti 1.766 m.kr. árið áður.

Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 12,6% sem samsvarar 9,6% raunávöxtun. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára er 4,7% að meðaltali á ári og síðustu 10 ára 4,9%.

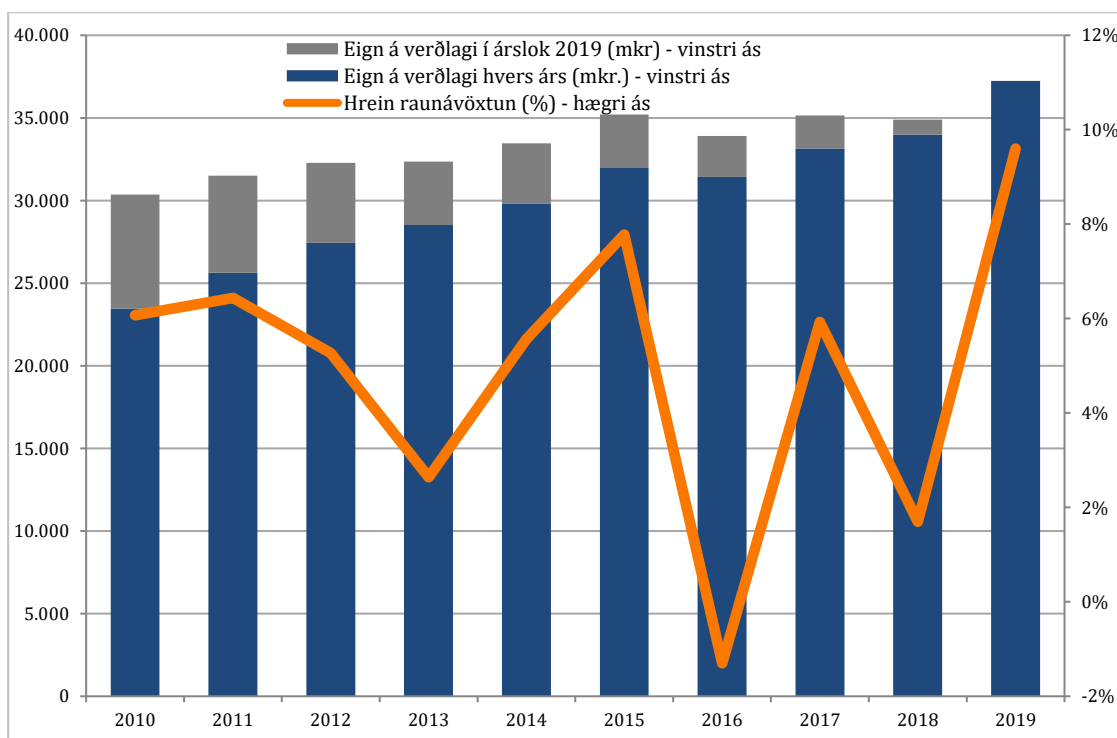
Árið 2019 einkenndist af hárri ávöxtun hlutabréfa, innlendra sem erlendra, auk þess sem innlend skuldabréf skiluðu hárri ávöxtun sem rekja má til lækkandi vaxtastigs.

Vægi erlendra verðbréfa í eignasafni sjóðsins var 25% í lok árs 2019, hækkaði um 3,9 prósentustig frá fyrra ári.

Rekstrarkostnaður sjóðsins nam 128 m.kr., óbreyttur frá fyrra ári. Launakostnaður, þ.m.t. stjórnar og endurskoðunarnefndar nam 72 m.kr., þar af voru laun 58 m.kr. og launatengd gjöld 14 m.kr. Stöðugildi voru fimm á árinu 2019.

Raunávöxtun

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Hrein raunávöxtun	9,6%	1,7%	5,9%	-1,3%	7,8%	5,6%	2,6%	5,3%	6,4%	6,1%
Fimm ára meðaltal	4,7%	3,9%	4,1%	3,9%	5,5%	5,1%	4,6%	-0,1%	-1,5%	-1,1%
Tíu ára meðaltal	4,9%	4,3%	2,1%	1,3%	2,2%	1,7%	1,9%	2,7%	1,9%	0,1%

Hrein eign til greiðslu lífeyris og hrein raunávöxtun eignasafns hvers árs.

Rauðskjöldóttar mjólkurkýr.

Iðgjöld

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og eru iðgjöld 4% framlag launþega og 8% framlag atvinnurekanda. Frá og með 1. júlí 2018 er mótframlag vegna starfsmanna 11,5% en framlag er óbreytt hjá sjálfstæðum atvinnurekendum.

Heildariðgjaldagreiðslur námu 760 m.kr. samanborið við 807 m.kr. árið 2018, lækkuðu

um 5,8%. Iðgjöld sjóðfélaga námu 227 m.kr., mótframlög 515 m.kr. og réttindaflutningar og endurgreiðslur nettó voru 85 þ.kr.

Greiðandi virkir sjóðfélagar voru 2.148 á árinu 2019 samanborið við 2.300 á árinu 2018. Í árslok 2019 voru sjóðfélagar 11.003, fækkaði um 82 frá fyrra ári.

Réttindaávinnsla

Réttindi í Lífeyrissjóði bænda voru fram til ársloka 2006 í jafnri réttindaávinnslu, þ.e. sjóðurinn var stigasjóður.

Frá 1. janúar 2007 reiknast réttindi í krónum samkvæmt töflu sem fylgir samþykktum sjóðsins. Um er að ræða aldurstengd réttindi sem ráðast af aldri sjóðfélaga í réttindamánuði.

Allir sjóðfélagar yngri en 25 ára í árslok 2005 fá aldurstengd réttindi og einnig þeir sem

ekki uppfylla skilyrði til jafnrar réttindaávinnslu.

Rétt til jafnrar ávinnslu hafa þeir sjóðfélagar sem voru 25 ára og eldri í árslok 2005, höfðu greitt iðgjöld í sjóðinn í tiltekinn tíma fyrir 42 ára aldur og hefur verið úrskurðað viðmiðunariðgjald, sem byggt er á greiddum iðgjöldum árið 2003.

Réttur í jafnri ávinnslu miðast þá við allt að viðmiðunariðgjaldi en réttindi út á umframiðgjöld eru aldurstengd.

Íshellir í Vatnajökulsþjóðgarði.

Lífeyrir

Heildarlífeyrisgreiðslur námu 1.710 mkr. á árinu 2019, sem er 5,6% hækkun frá fyrra ári. Lífeyrir greiddur vegna áunninna réttinda var 1.704 m.kr. og jókst um 5,7% milli ára.

Lífeyrisþegum hefur fjölgað á undanfórnum árum. Fjöldi þeirra sem á réttindi í sjóðnum var 11.003 í árslok 2019.

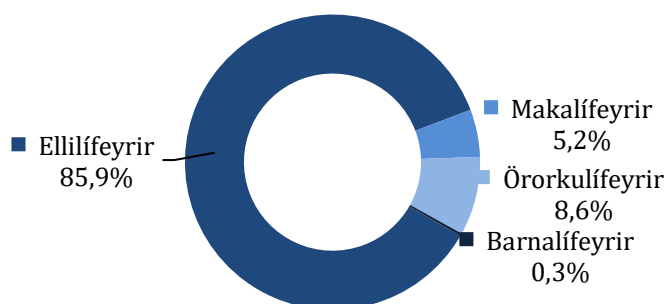
Fjöldi lífeyrisþega

	2019	2018	% br.
Ellilífeyrir	3.344	3.247	3,0%
Örorkulífeyrir	373	365	2,2%
Makalífeyrir	619	654	-5,4%
Barnalífeyrir	35	31	12,9%
Samtals	4.371	4.297	1,7%

Lífeyrisgreiðslur í m.kr.

	2019	2018
Ellilífeyrir	1.463	1.377
Örorkulífeyrir	147	138
Makalífeyrir	88	90
Barnalífeyrir	6	6
Samtals	1.704	1.611

Hlutfallsleg skipting lífeyris 2019

Tryggingafræðileg staða

Í tryggingafræðilegri athugun felst að reikna annars vegar áfallnar skuldbindingar miðað við áunninn lífeyrisrétt sjóðfélaga og hins vegar heildarskuldbindingar miðað við að virkir sjóðfélagar greiði áfram til sjóðsins þar til þeir hefja töku lífeyris. Við úttektina er miðað við að ávöxtun sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysluverðs. Við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda er notað sama vaxtavíðmiðið.

Mat á þeim lífeyrisréttindum sem núverandi sjóðfélagar og lífeyrisþegar hafa áunnið sér kallast áfallin skuldbinding. Mat á skuldbindingum vegna réttinda sem sjóðfélagar munu ávinna sér með áframhaldandi greiðslum iðgjalda til sjóðsins kallast framtíðarskuldbinding. Heildarskuldbindingar lífeyrissjóðs eru þannig samtala af áfallinni skuldbindingu og framtíðarskuldbindingu.

Í tryggingafræðilegri úttekt í árslok 2019 eru áfallnar skuldbindingar 839 m.kr. umfram eignir eða 2,5% og heildarskuldbindingar 1.982 m.kr. umfram eignir eða 4,8% ef miðað er við framsetningu samkvæmt reglugerð nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Ef miðað er við reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er neikvæð staða áfallinna skuldbindinga 2,4% og neikvæð staða heildarskuldbindinga 4,5%. Staða sjóðsins batnaði verulega frá síðasta ári. Mestu veldur mjög góð ávöxtun á árinu 2019, en einnig lækkar mat skuldbindinga vegna betra mats á ævilöngum makalífeyrisrétti og hagstæðari samsetningu iðgjalda þar sem hlutur jafnrar réttindaöflunar fer minnkandi. Á móti kemur lítilsháttar hækkun skuldbindinga vegna breyttra forsendna um lífslíkur.

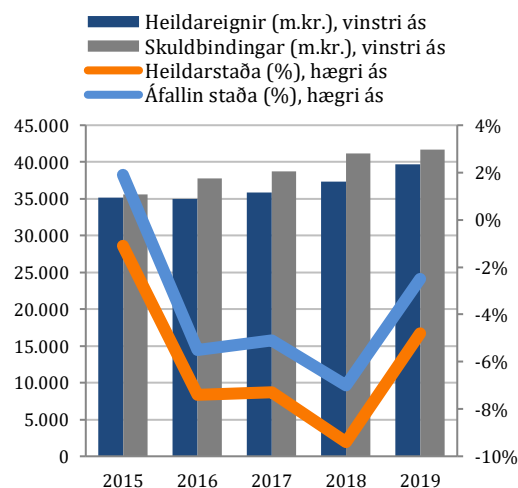
Munur milli eignaliða og heildarskuldbindinga lífeyrissjóða má samkvæmt ákvæðum laga nr. 129/1997 ekki reiknast yfir 5% samfellt í fimm ár, eða 10% í eitt sinn, mælt sem hlutfall af skuldbindingum. Staðan er nú innan 5% marka, en var síðast 2015 innan þeirra, og var árið 2018 þriðja árið í röð sem staða sjóðsins var utan 5% marka, og uppfyllir því sjóðurinn skilyrði laga nr. 129/1997 um tryggingafræðilega stöðu í lok árs 2019.

Reikniforsendur fyrir tryggingafræðilegar athuganir lífeyrissjóða eru tilgreindar í lögum, nr. 129/1997 og reglugerð nr. 391/1998 um

skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Tryggingafræðingi er heimilt að víkja frá þessum staðalforsendum ef talið er að sérstakar aðstæður í viðkomandi sjóði verði þess valdandi að aðrar forsendur eigi betur við.

Á árinu 2018 samþykkti félag íslenskra tryggingastærðfræðinga (FÍT) nýjan reikni-grundvöll fyrir mat eftirlauna- og örorku-skuldbindinga fyrir íslenska lífeyrissjóði þar sem mat á lífslíkum er byggt eingöngu á reynslu sjóðfélaga lífeyrissjóða en ekki þjóðarinnar allrar, lagt er mat á endurhæfingarlíkur með beinum hætti og loks er gert ráð fyrir mismunandi lífslíkum öryrkja og annarra. Lífslíkur voru metnar eftir reynslu árána 2010-2014, sem breyttist í athugininni 2019 í árin 2014-2018, og örorkulíkur eftir reynslu árána 2011-2016. Er mat skuldbindinga við lok ársins 2019 miðað við hinn nýja reiknigrundvöll, með sérstakri aðlögun að reynslu sjóðsins.

Árlegur rekstrarkostnaður í úttektinni er áætlaður sem meðaltal kostnaðar árin 2017-2019. Tilmæli FÍT túlka það sem svo að áætlað skuli fyrir sama kostnaði í 50 ár núvirt með sömu vöxtum og lífeyrisskuldbindingar. Að teknu tilliti til framtíðargreiðsluflæðis sjóðsins og aldursdreifingar sjóðfélaga hefur því verið notuð fráviksaðferð við mat rekstrarkostnaðar til framtíðar, sem byggir á því að hluti launakostnaðar breytist í hlutfalli við greiðslur iðgjalda og lífeyris. Hluti annars kostnaðar breytist eins og eignir og eftirlitsgjald, þ.e. breytist í hlutfalli við iðgjaldagreiðslur.

Tryggingafræðileg staða:
Þróun heildareigna og skuldbindinga.

Jökulsárlón.

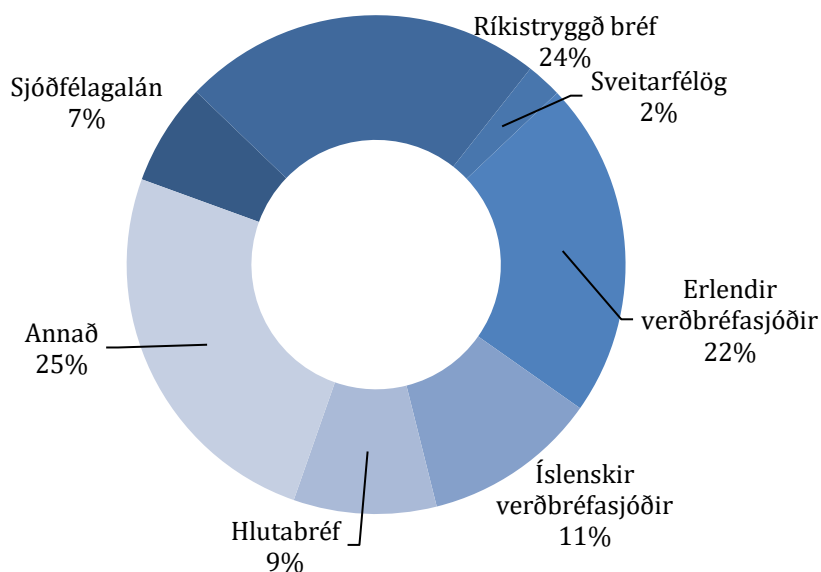
Verðbréfaeign

Verðbréfaeign nam 36.595 m.kr. í árslok 2019 samanborið við 32.845 m.kr. í árslok 2018. Hlutfall innlendra verðbréfa er 75% og erlendra verðbréfa 25%. Heildareign í ríkistryggðum bréfum er 24%, þá er ekki meðtalin eign í ríkistryggðum bréfum í verðbréfasjóðum.

Á árinu 2019 ráðstafaði sjóðurinn 6.436 m.kr. til lánveitinga og verðbréfakaupa og seldi verðbréf fyrir 7.326 m.kr.

Sala verðbréfa umfram kaup nam því 890 m.kr.

Hlutfallsskipting verðbréfaeignar

Sitkaölur.

Sjóðfélagalán

Sjóðurinn veitir bæði verðtryggð og óverðtryggð sjóðfélagalán í samræmi við veðmörk eigna, að hámarki 30 m.kr. til allt að 40 ára. Hámarkslán á fyrsta veðrétti er allt að 150 m.kr. að uppfylltum öðrum skilyrðum í lánareglum sjóðsins. Í boði eru jafngreiðslulán eða lán með jöfnum afborgunum. Af verðtryggðum lánum er heimilt að greiða eingöngu vexti í allt að fjögur ár frá lántökudegi að uppfylltum skilyrðum.

Heildarfjárhæð útistandandi lána í lok árs 2019 var 2.452 m.kr., lækkaði um 52 m.kr. milli ára eða um 1,8%. Varúðarniðurfærsla vegna sjóðfélagalána er í ársreikningi 25 m.kr.

Auk lána til einstaklinga, veitir sjóðurinn einnig veðlán félögum í eigu sjóðfélaga að því tilskyldu að eignarhlutur hans eða þeirra sé að lágmarki 25% í félaginu og að sjóðfélagi takist á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Aðeins er lánað gegn fasteignaveði, sem sjóðurinn metur næga tryggingu. Til grundvallar er lagt áætlað söluverð fasteignar samkvæmt mati sem löggiltur fasteignasali framkvæmir að beiðni sjóðsins.

Sjóðurinn getur fallið frá kröfu um verðmat ef lánsupphæð er vel innan viðmiðunar- og öryggismarka. Nái veðsetning ekki 75% af fasteignamati er ekki þörf á verðmati. Sjóðurinn gætir sérstakrar varúðar við verðmat fasteigna sem talið er að geti verið erfiðar í endursölu og/eða takmarkaður markaður er fyrir.

Ekki er lánað gegn lánsveði.

Áhvílandi uppreiknaðar veðskuldir að viðbættu nýju láni skulu ekki vera umfram:

- 75% af metnu markaðsvirði íbúðarhúsnæðis í þéttbýli,
- 60% af áætluðu söluverði jarðeigna án bústofns, greiðslumarks og vélakosts,
- 45% af áætluðu söluverði íbúðarhúsnæðis utan þéttbýlis og
- 30% af áætluðu söluverði á sérhæfðu húsnæði.

Hvorki er lánað út á ósamþykktar íbúðir né fasteignir, sem eru með lægra fasteignamat en 4 m.kr. Veðsetning íbúðarhúsnæðis og sérhæfðs húsnæðis skal að öðru jöfnu aldrei fara upp fyrir 80% af brunabótamati.

Stjórnarháttayfirlýsing 2019

Stjórnarháttayfirlýsing Lífeyrissjóðs bænda (LSB) er sett með vísan til 51. gr. reglna Fjármálaeftirlitsins (FME) nr. 335/2015. Yfirlit, ýmis lög, reglugerðir og ýmsar innri reglur eru aðgengilegar á vefnum www.lsb.is.

Grundvöllur sjóðsins og hlutverk

Lífeyrissjóður bænda starfar í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktir sjóðsins. Nánari reglur um framkvæmd laganna eru í samþykktum sjóðsins, sem tóku gildi 21. janúar 2019.

Sjóðurinn veitir viðtöku iðgjaldi til greiðslu lífeyris vegna elli til æviloka, örorku eða andláts samkvæmt nánari ákvæðum samþykktanna. Starfsemi sjóðsins felst í rekstri samtryggingarsjóðs. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri eftir þeim reglum sem fram koma í samþykktum. Sjóðurinn er langtímafjárfestir sem ávaxtar fjármuni sjóðfélaga með það að markmiði að ná sem bestri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu.

Umboðsskylda

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við gildandi lög og reglur og sannfæringu sína með þeim hætti að hagsmuna sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins. Stjórnarmenn og starfsmenn mega ekki gera neinar þær ráðstafanir sem bersýnilega eru til þess fallnar að afla ákveðnum sjóðfélögum, félögum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra eða á kostnað sjóðsins.

Stjórnarhættir og stjórnarháttayfirlýsing

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við sannfæringu sína, gildandi lög og reglur, með þeim hætti að hagsmunum sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsingin fyrir árið 2019 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru

á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktu sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnar af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Lög, reglur og leiðbeiningar sem sérstaklega varða stjórnarhætti sjóðsins

Eftirfarandi er yfirlit yfir löggjöf, stjórnvaldsreglur, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur sjóðsins. Listinn er til upplýsinga en er ekki tæmandi.

Lög frá Alþingi:

- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.
- Lög nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.
- Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.
- Lög nr. 140/2018 um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.

Reglugerðir:

- Reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.
- Reglugerð nr. 698/1998 um ráðstöfun iðgjalds til lífeyrissparnaðar og viðbótartryggingaverndar.
- Reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila lífeyrissparnaðar.
- Reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða.

Reglur og leiðbeiningar FME:

- Reglur FME nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða.
- Reglur FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 1/2013 um áhættustýringu samtryggingardeilda.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2010 um mat á hæfi lykilstarfsmanna

Innri reglur sjóðsins:

- Samþykktir Lífeyrissjóðs bænda.
- Samskipta- og siðareglur.
- Starfsreglur stjórnar.

- Starfsreglur framkvæmdastjóra.
- Starfsreglur endurskoðunarnefndar.
- Verklagsreglur um viðskipti stjórnarmanna og starfsmanna með fjármálagerninga.
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna.

Reglur og viðmið:

- **Siða- og samskiptareglur** Stjórn hefur sett siða- og samskiptareglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaárekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er meðal annars fjallað um góða starfshætti, hagsmunaárekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.
- **Hluthafastefna** markar stefnu sjóðsins sem hluthafi í félögum, sem hann fjárfestir í. Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum sjóðsins og trúverðugleika á markaði.
- **Stefna um ábyrgar fjárfestingar** Með ábyrgum fjárfestingum er átt við að litið sé til umhverfismála, félagslegra málefna og stjórnarhátta í fjárfestingum. Stefnan markar stefnu sjóðsins um siðferðileg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrisjóðum ber að setja sér samkvæmt 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Stjórnskipulag

Stjórn

Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á starfsemi hans og skal annast um að skipulag hans og starfsemi sé jafnan í réttu og góðu horfi. Hún tekur stefnumarkandi ákvarðanir, er varða hag og starfsemi sjóðsins, og annast um að nægilegt eftirlit sé haft með bókhaldi og meðferð fjármuna sjóðsins. Stjórn mótar innra eftirlit lífeyrissjóðsins og skjalfestir eftirlitsferla. Stjórn ræður forstöðumann endurskoðunardeildar eða semur við sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila til að annast innri endurskoðun. Stjórnin ræður enn fremur löggiltan endurskoðanda eða endurskoðunarfélag til að annast ytri endurskoðun hjá sjóðnum sem og tryggingastærðfræðing til að annast tryggingafræðilega athugun. Meðal annarra mála sem stjórn fjallar um á fundum sínum eru veigameiri

fjárfestingaákvæðanir sem og tillögur að breytingum á samþykktum, fjárfestingar-, hluthafa- og áhættustefna, lánareglur, fjárhagsáætlun og kynningarmál. Stjórn hefur sett sér starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

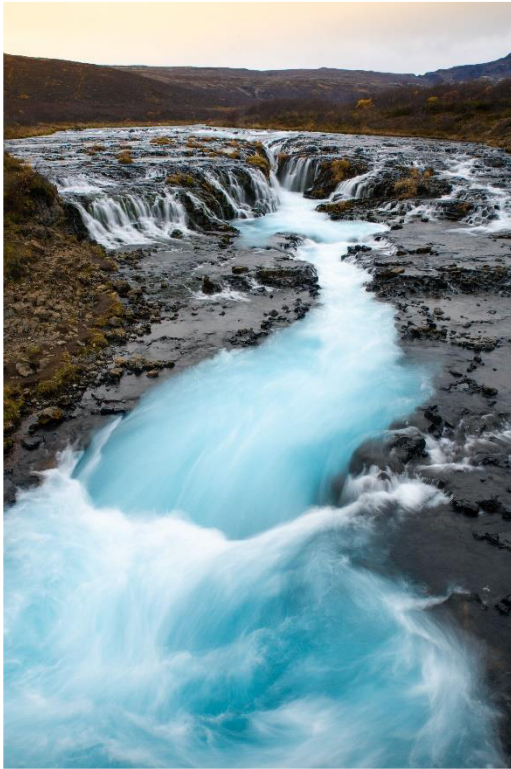
Framkvæmdastjóri Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans og önnur starfskjör, veitir honum prókúrumboð og setur honum starfsreglur. Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur og fer í því efni eftir ákvæðum laga og samþykktar sjóðsins og þeirri stefnu og fyrirmælum sem stjórn hefur gefið. Framkvæmdastjóri ræður starfsmenn til sjóðsins.

Ársfundur Ársfund sjóðsins skal halda fyrir lok júní ár hvert og eiga allir sjóðfélagar og réttahafar rétt til fundarsetu með málfrelsi og tillögurétti. Á ársfundi skal leggja fram og gera grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi fyrir síðasta starfsár, tryggingafræðilegri úttekt, fjárfestingarstefnu sjóðsins og fjárhagsáætlun yfirstandandi árs, stjórnarkjöri og tillögum um breytingar á samþykktum sjóðsins, þegar slíkar tillögur liggja fyrir. Um tillögur um breytingar á samþykktum sjóðsins fer samkvæmt ákvæðum 23. gr. samþykktar sjóðsins. Tillögur til ályktunar sem taka á fyrir á ársfundi þurfa að berast stjórn sjóðsins skriflega eigi síðar en viku fyrir ársfund. Nánar er fjallað um stjórnskipulag sjóðsins í samþykktum hans sem og lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Endurskoðun Ársreikningur sjóðsins er endurskoðaður og áritaður af löggiltum endurskoðanda. Innri endurskoðun sjóðsins er í höndum sjálfstætt starfandi endurskoðanda. Endurskoðun sjóðsins og innri endurskoðun eru í höndum aðskilinna endurskoðunarfyrtækja.

Endurskoðunarnefnd sjóðsins gerir tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda sjóðsins (ytri endurskoðanda).

Tryggingastærðfræðingur Tryggingafræðileg athugun er framkvæmd árlega í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997 og reglugerð 391/1998. Athuginin er framkvæmd af löggiltum tryggingastærðfræðingi samkvæmt samningi við sjóðinn. Með athugininni er lagt mat á áfallnar skuldbindingar sjóðsins og væntar framtíðarskuldbindingar annars vegar og núverandi eignasafn og vænt iðgjöld og ávöxtun hins vegar.

Brúarfoss í Laugardal.

Endurskoðunarnefnd – skipuð af stjórn

Samkvæmt ákvæðum laga um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir, starfrækja endurskoðunarnefnd. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn. Upplýsingar um nefndina eru á vef sjóðsins.

Nefndina skipa Örn Bergsson, bóndi, formaður, Guðrún Sigríður Sigurjónsdóttir, sérfræðingur hjá atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu og Þorvaldur Kári Þorsteinsson, löggiltur endurskoðandi.

Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Hlutverk endurskoðunarnefndar:

- Eftirlit með vinnuferli við gerð reikningskila.
- Eftirlit með fyrirkomulagi og virkni innra eftirlits og áhættustjórnun.
- Eftirlit með endurskoðun ársreiknings.
- Mat á óhæði endurskoðanda eða endurskoðunarfyrirtækis og eftirlit með öðrum störfum endurskoðanda eða endurskoðunarfyrirtækis.
- Setja fram tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda eða endurskoðunarfyrirtæki.
- Skýrslugjöf endurskoðunarnefndar.

Áhættustýring og innra eftirlit

Áhættustýring

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins, þar sem því verður við komið.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlit og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd stefnanna og áhættustýringar sjóðsins. Hann heyrir beint undir framkvæmdastjóra. Til að tryggja honum aukið sjálfstæði í starfi og milliliðalausan aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar. Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti fylgst er með þeim.

Innra eftirlit

Innra eftirlit sjóðsins nær yfir sérhverja aðgerð af hálfu stjórnar, stjórnenda og starfsmanna til að stýra áhættu, þar sem því verður við komið, og auka líkur á að settum markmiðum verði náð við rekstur sjóðsins. Stjórnendur annast skipulagningu og framkvæmd innra eftirlits en að framkvæmd þess koma í raun allir starfsmenn sjóðsins með einum eða öðrum hætti.

Skipulag innra eftirlits tekur mið af reglum FME nr. 577/2012 og er innra eftirlit sjóðsins yfirfarið árlega af þeim sem annast innri

endurskoðun hjá sjóðnum. Innra eftirlit sjóðsins byggir meðal annars á skýrsluskilum, reglulegri upplýsingagjöf, skráðum verkferlum og starfslýsingum, reglum um aðgreiningu starfa, skipulegum aðgangsstýringum og skilvirkri áhættustefnu og áhættueftirliti.

Áhættustefna og áhættustýring sjóðsins er veigamikill þáttur í innra eftirliti. Helstu verkþættir í starfsemi sjóðsins byggja á skriflegum ferlum og starfslýsingum starfsmanna sem auka áreiðanleika og stuðla að fylgni við lög og reglur. Verkferlar og starfslýsingar eru yfirfarnar reglulega. Aðskilnaði starfa og aðgangsstýringum innan sjóðsins er ætlað að draga úr villu- og sviksemiáhættu.

Margþætt skýrsluskil, afstemmingar og upplýsingagjöf til opinberra aðila, stjórnar sjóðsins og einstakra stjórnenda veita aðhald í rekstri.

Hvað upplýsingakerfi sjóðsins varðar er í gildi öryggisstefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins.

Eftirlitsaðgerðir og sjálfvirk vöktun miða að því að lágmarka áhrif rekstraratvika á upplýsingakerfi. Neyðaráætlun sjóðsins er ætlað að taka á alvarlegri rekstraratvikum með endurheimt upplýsingakerfa.

Skipan stjórnar og stjórnarmenn

Stjórn sjóðsins skal skipuð fimm mönnum kjörnum á ársfundi sjóðsins til fjögurra ára í senn með eftirfarandi hætti: Einn stjórnarmaður skal kosinn á ári, í fyrsta sinn á ársfundi sjóðsins 2019 þó þannig að fjórða hvert ár skal kjósa tvo, í fyrsta sinn 2020. Varamenn í stjórn skulu vera tveir. Einn varamaður skal kosinn á ársfundi sjóðsins annað hvert ár til fjögurra ára í senn í fyrsta sinn á ársfundi sjóðsins 2019.

Sjálfsmat stjórnar Stjórn framkvæmir frammistöðumat á störfum sínum í samræmi við starfsreglur. Niðurstöður eru nýttar af stjórn til að þróa starfshætti og styðja við góða stjórnarhætti. Spurningar lúta að skipan og skipulagi stjórnar, hlutverki og ábyrgð sem og frammistöðu hennar og undirnefndar. Á árinu 2019 voru haldnir átta stjórnarfundir.

Upplýsingar um stjórn og framkvæmdastjóra

Skúli Bjarnason, formaður,
Erna Bjarnadóttir,
Guðrún Lárusdóttir,
Vigdís Magnea Sveinbjörnsdóttir og
Örn Bergsson.

Framkvæmdastjóri er Ólafur K. Ólafsson.

Framangreind stjórnarháttayfirlýsing var samþykkt á fundi stjórnar 30. apríl 2020.

Stuðlagil á Jökuldal á Fljótsdalshéraði.

Hluthafastefna

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og samþykktum. Sjóðurinn hefur það að markmiði að hámarka ávöxtun á eignum sjóðfélaga til lengri tíma litið að teknu tilliti til áhættu og hámarka þannig lífeyrisréttindi þeirra að lokinni starfsævi.

Sjóðurinn leggur áherslu á málefni umhverfis, félags- og stjórnarhátta við fjárfestingaákvörðanir sínar og er meðvitaður um þá staðreynd að þær ákvörðanir hafa áhrif á ólíka hagaðila og samfélagið í heild.

Hluthafastefna þessi markar stefnu í stjórnarhátum sjóðsins, sem hluthafi í félögum sem hann fjárfestir í. Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum sjóðsins og trúverðugleika á markaði.

Varðandi stefnu sjóðsins í umhverfis- og félagsmálum vísast til stefnu sjóðsins í ábyrgum fjárfestingum.

Gildissvið

Hluthafastefna Lífeyrissjóðs bænda á fyrst og fremst við um innlendar skráðar fjárfestingar sjóðsins þar sem hann fer með verulegan eignarhlut eða 2,5% eða hærri beinan eignarhlut í einstöku félagi, þar sem sjóðurinn er meðal fimm stærstu hluthafa félags eða þar sem eignarhlutur er 1% eða hærri af heildareignum lífeyrissjóðsins.

Samkeppni

Sjóðurinn gerir sér grein fyrir að eignarhald á verulegum hlut í félögum á sama markaði kallar á sérstaka aðgæslu af hálfu sjóðsins.

Hluthafafundir

Sjóðurinn leitast við að sækja hluthafafundi félaga sem hann er hluthafi í samkvæmt gildissviði stefnu þessarar. Almennt styður sjóðurinn tillögur stjórna að því gefnu að þær teljist vera til hagsbóta fyrir umrætt félag og hagsmuni sjóðsins.

Framkvæmdastjóri sjóðsins fer með atkvæði sjóðsins í umboði stjórnar sjóðsins á

hluthafafundum félaga en hefur heimild til að framselja umboðið.

Val og kröfur til stjórnarmanna

Almennt tilnefnir sjóðurinn ekki fulltrúa í stjórnir félaga fyrir aðalfundi þeirra. Í þeim tilfellum sem ekki er sjálfkjörið til stjórnar tekur framkvæmdastjóri saman ákvörðun stjórnar um hvernig sjóðurinn hyggst ráðstafa atkvæðum sínum. Að jafnaði taka stjórnarmenn Lífeyrissjóðs bænda ekki sæti í stjórnnum félaga sem falla undir stefnu þessa í umboði sjóðsins.

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á að stjórnir félaga starfi í samræmi við góða stjórnarhætti. Það felur meðal annars í sér að stjórnarmenn séu sjálfstæðir í störfum sínum og beri hagsmuni félags sem þeir starfa í umboði fyrir umfram aðra hagsmuni þar með talið eigin hagsmuni.

Samskipti við stjórnarmenn og stjórnendur

Lífeyrissjóður bænda hlutast ekki til með beinum hætti um stjórnarstörf einstaka stjórnarmanna eftir að þeir hafa hlotið kosningu í stjórn. Komi til þess að sjóðurinn þurfi að eiga samskipti við stjórn eða stjórnendur þar sem sjóðurinn er hluthafi og í samræmi við gildissvið hluthafastefnu þessarar, skal þess gætt að samskipti séu í samræmi við verklagsreglur viðkomandi félags, ákvæði samkeppnislaga og reglur um innherjaupplýsingar.

Starfskjarastefnur og kjör stjórnarmanna

Sjóðurinn gerir kröfu um að gætt sé hófs við gerð starfskjarastefnu og ákvörðun kjara stjórnarmanna félaga sem falla undir hluthafastefnuna. Gæta þarf þess að allar ákvörðanir séu í samræmi við hlutafélagalög, taki mið af stærð félagsins, umfangi og þess markaðar sem það starfar á. Þá sé þess gætt að árangurstengdar greiðslur og valréttir stjórnenda og stafsólks séu skýrt afmarkaðir og fari saman við langtímahagsmuni félagsins.

Þannig samþykkt á fundi stjórnar 18. apríl 2018.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar

Á fundi stjórnar sjóðsins 18. apríl 2018 var stefna um ábyrgar fjárfestingar samþykkt.

Með ábyrgum fjárfestingum er átt við fjárfestingar sem taka tillit til umhverfis, félags- og stjórnarháttanna.

Stefna þessi markar stefnu sjóðsins um siðferðisleg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóðum ber að setja sér.

Gildissvið

Stefna sjóðsins í ábyrgum fjárfestingum á fyrst og fremst við um innlendar fjárfestingar sjóðsins í skráðum félögum þar sem hann fer með 2,5% eða hærri beinan eignarhlut í einstöku félagi, þar sem sjóðurinn er meðal fimm stærstu hluthafa félags eða þar sem eignarhlutur er 1% eða hærri af heildar-eignum sjóðsins.

Lundi.

Viðmið

Almennt horfir sjóðurinn til lengri tíma í fjárfestingum sínum. Það er í samræmi við langtímaskuldbindingar sjóðsins sem fara saman við langtímasjónarmið um ábyrga og sjálfbæra viðskiptahætti í félögum sem hann fjárfestir í.

Stefnu þessa hefur sjóðurinn til hliðsjónar við einstakar fjárfestingaákvörðanir, eftirfylgni þeirra og við mótun fjárfestingarstefnu.

Almennt gerir sjóðurinn kröfu um að félög sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum, sem um starfsemi þeirra gilda á þeim stað þar sem hún fer fram. Einnig horfir sjóðurinn til alþjóðlegra meginreglna Sameinuðu þjóðanna um samfélagsábyrgð, "UN Global Compact", í fjárfestingum sínum.

Aðferðir og framkvæmd

Við mat á fjárfestingum sem falla undir stefnu þessa, fylgir sjóðurinn eftir stefnunni með því að kanna stefnu félaga með tilliti til fyrrgreindra viðmiða. Almennt eru erlendar fjárfestingar sjóðsins í verðbréfasjóðum frekar en einstökum erlendum félögum.

Við mat á rekstraraðila sjóða gerir sjóðurinn kröfu um að stefna þeirra í ábyrgum fjárfestingum sé könnuð og niðurstöðurnar lagðar til grundvallar heildarmati við fjárfestingaákvörðun. Stefna rekstraraðila í ábyrgum fjárfestingum þarf ekki að vera skilyrði fyrir fjárfestingu heldur hluti af heildarmati hennar.

Komi í ljós að félag sem fellur undir stefnu þessa verði uppvíst að fráviki á grundvelli fyrrgreindra viðmiða mun sjóðurinn beita sér fyrir því að félagið ráðist í viðeigandi úrbætur.

Við slíka ákvörðun er þó ávallt gætt ýtrustu varfærni þar sem heildarhagsmunir sjóðsins og sjóðfélaga eru hafðir að leiðarljósi.

Víkurfjara með Reynisdranga í baksýn.

Áhættustefna

Áhættustefna er skjalfest stefna stjórnar um áhættu í starfsemi lífeyrissjóðsins sem hún er reiðubúin að taka í samræmi við markmið og framtíðarsýn sjóðsins. Á árinu 2020 var stefnan endurskoðuð og var uppfærð stefna samþykkt af stjórn 30. apríl 2020.

Markmið áhættustefnu

Markmið stjórnar með setningu áhættustefnu er að greina frá skipulagi og ábyrgð er varðar heildaráhættustýringu trygginga-deildar sjóðsins.

Áhættustefnan helst í hendur við fjárfestingarstefnu, þar sem stjórn hefur sett takmarkanir á áhættutöku.

Áhættustefnunni er einnig ætlað að skapa grundvöll fyrir virkri upplýsingagjöf til stjórnar og stuðla að því að stjórn og starfsmenn sem annast rekstur sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu, og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk.

Áhættustefnan skal endurskoðuð árlega og að auki ef markverðar breytingar verða á áhættusniði sjóðsins.

Viðhorf stjórnar til áhættu

Stjórn sjóðsins hefur rætt viðhorf sitt til áhættu. Stjórn vill tryggja að unnt verði að standa við lífeyrisskuldbindingar sjóðsins að því leyti að líkur á að breyta þurfi réttindum eða iðgjöldum til lágmarkstryggingarverndar

séu lágmarkaðar, en þó svo að betri langtímarauðvöxtun fáið en með því að fjárfesta eingöngu í skuldabréfum.

Tryggingafræðileg staða er því ráðandi þáttur hvað varðar áhættuþol sjóðsins.

Viðhorf til áhættu gerir það að verkum að fjárfestingarstefna sjóðsins þarf að vera nokkuð aðhaldssöm og fela í sér litlar líkur á að breyta þurfi réttindum eða iðgjöldum í framtíðinni.

Heildaráhættustýring

Í daglegri starfsemi sinni stendur sjóðurinn frammi fyrir ýmsum tegundum áhættu.

Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á því að starfsemi sjóðsins sé í samræmi við lög nr. 129/1997, reglugerðir settar samkvæmt þeim og samþykktir sjóðsins. Í því felst að stjórn sjóðsins ber endanlega ábyrgð á því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins m.a. með því að móta innra eftirlit sjóðsins og skjalfesta ferla.

Hlutverk stjórnar er jafnframt að gera sér grein fyrir þeim áhættum sem fylgja starfsemi sjóðsins, ásamt því að setja ásættanleg mörk.

Í samræmi við það mótast stjórn fjárfestingarstefnu, áhættustefnu og áhættustýringarstefnu sem lagðar eru til grundvallar við eignastýringu sjóðsins.

Áhættuskýrsla

Áhættustýring Arion banka framkvæmir fyrir hönd sjóðsins að lágmarki ársfjórðungslega nauðsynlega útreikninga á áhættu í tengslum við rekstur sjóðsins og skilar skýrslu um niðurstöður sínar til stjórnar og framkvæmdastjóra sjóðsins.

Kannaðir eru eftirfarandi áhættuþættir:

Vaxtaáhhætta; Hættan á að breytingar á vöxtum eða lögun vaxtaferils leiði til verðlækkunar skuldabréfa.

Markaðsáhhætta; Almenn hættan á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á markaðsvirði fjármálagerninga, svo sem vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla og virði hlutabréfa.

Gjaldmiðlaáhhætta; Hætta á fjárhagslegu tapi vegna sveiflna á gengi krónunnar. Markmið um áhættutöku í erlendum gjaldmiðlum koma fram í fjárfestingarstefnu sjóðsins.

Verðbólguáhhætta; Hætta á fjárhagslegu tapi vegna ósamræmis í breytingum á markaðsvirði eigna annars vegar og skuldbindinga hins vegar vegna verðbólgu þar sem eignir eru aðeins að hluta verðtryggðar en skuldbindingar sjóðsins að fullu verðtryggðar. Verðbólguáhhættan kemur því fram í þeim mun sem skuldbindingar eru umfram verðtryggðar eignir.

Mótaðilaáhhætta; Hætta á fjárhagslegu tapi ef mótaðili fjármálagernings uppfyllir ekki ákvæði hans.

Seljanleikaáhhætta; Hætta á að sjóðurinn geti ekki selt verðbréf eða innleyst fjármálagerninga á nægjanlega skömmum tíma nema verulega undir matsvirði.

Hlíting við sett lög, reglur og fjárfestingarstefnu; Hlíting (e. compliance) felst í því hversu vel lífeyrissjóði tekst að fara eftir lögum, reglum og samþykktum fjárfestingarstefnu.

Eigið áhættumat

Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á að eigið áhættumat sé framkvæmt að minnsta kosti árlega og hvenær sem verulegar breytingar verða á áhættusniði sjóðsins, sem tekur mið af eðli og umfangi sjóðsins.

Eigið áhættumat skal taka tillit til viðeigandi áhættuþátta, vera framsýnt og í samræmi við rekstur og stefnur sjóðsins.

Þegar eigið áhættumat hefur verið kynnt stjórn sjóðsins, eru niðurstöður þess ásamt þeim ályktunum, sem draga má af ferlinu, kynntar viðeigandi starfsmönnum.

Sjóðurinn tekur tillit til niðurstaðna áhættumatsins í störfum sínum svo sem við ákvarðanatöku og við gerð áhættustefnu og fjárfestingarstefnu.

Eigið áhættumat nær að minnsta kosti til eftirfarandi atriða:

1. Greiningu á helstu áhættuþáttum í rekstri sjóðsins, fylgni þeirra metin og hvernig áhættutaka fellur að skuldbindingum sjóðsins. Að lokinni greiningu áhættuþátta skal meta áhrif hvers áhættuþátta út frá líkindum þess að áhættan raungerist og áhrifum á eignir og skuldbindingar sjóðsins.
2. Þar sem sjóðurinn reiðir sig á aðgerðir stjórnenda og starfsmanna við mildun áhættu skal framkvæma sviðsmynda-greiningu á áhrifum slíkra aðgerða.
3. Framkvæma skal álagspróf, næmigreiningar og athuganir á viðnámsprótti eftir því sem við á.
4. Greina skal forsendur tryggingafræðilegrar stöðu og þætti sem hafa áhrif á breytingar á henni á milli ára.
5. Skipuleggja skal þær aðgerðir sem sjóðurinn hyggst grípa til ef áhætta raungerist.

Eigið áhættumat sjóðsins, framkvæmd og verklag, skal vera skjalfest á viðunandi hátt, meðal annars svo unnt sé að leggja mat á alla þætti ferlisins.

Stjórn skal rýna ferlið og endurskoða forsendur og niðurstöður. Slík rýni skal vera skjalfest sem hluti af áhættumatinu.

Sjóðurinn skal senda eintak af skýrslu um eigið áhættumat til Fjármálaeftirlitsins eigi síðar en 30. júní ár hvert.

Skal sú skýrsla að lágmarki innihalda:

- Greiningu á helstu áhættuþáttum,
- lýsingu á aðferðum og forsendum sem notaðar voru við matið,
- sviðsmyndir og álagspróf sem sjóðurinn framkvæmdi,
- aðgerðir sem sjóðurinn hyggst grípa til ef áhætta raungerist og
- hvernig niðurstöður eru notaðar í daglegri starfsemi sjóðsins svo sem við ákvarðanatöku og endurskoðun áhættustefnu og fjárfestingarstefnu.

Reynivíður.

Samskipta- og siðareglur

Samskipta- og siðareglur sjóðsins gilda fyrir starfsmenn og stjórnarmenn og voru samþykktar af stjórn 16. október 2015.

Reglum þessum er ætlað að undirstrika tiltekin grunngildi í störfum og starfsháttum stjórnar og starfsmanna sjóðsins.

Ábyrgð

Stjórn og starfsfólk sjóðsins gera sér ljósa þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón og eftirlit með þeim fjármunum sem eru í eigu sjóðfélaga. Í ábyrgðinni felst meðal annars að fara í hvívetna eftir þeim lögum og reglum er gilda, að hagsmunir sjóðfélaga séu í fyrirrúmi og að fjárfestingar sjóðsins byggji á góðu viðskiptasiðferði.

Þagnarskylda og meðferð trúnaðarupplýsinga

Á stjórn og starfsfólki hvílir þagnarskylda um málefni sjóðsins, s.s. málefni sjóðfélaga, lífeyrisþega og önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu sem stjórnar- eða starfsmenn sjóðsins og leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls.

Stjórnar- eða starfsmenn eru ábyrgir fyrir því að gögn sem þeir taka við og fara skuli leynt

komist ekki í hendur annarra. Þagnarskylda helst þó látið sé af starfi.

Góðir starfshættir

Stjórn og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni. Öll störf og aðrar athafnir skulu miða að því að vera sjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar.

Stjórn og starfsfólk skulu ávallt gæta þess utan vinnutíma að aðhafast ekkert það sem getur vakið efa um hæfni þeirra til að sinna störfum fyrir sjóðinn eða skaða ímynd hans.

Forðast ber hvers konar hagsmunaárekstra milli starfa þeirra og annarra athafna eða tengsla utanaðkomandi aðila.

Stjórn eða starfsfólk mega ekki taka þátt í meðferð mála sem varða sjóðinn og þá persónulega. Skylt er stjórnar- eða starfsmanni að upplýsa um slík atvik.

Hagnýting trúnaðarupplýsinga

Stjórn eða starfsfólki er óheimilt að nýta sér trúnaðarupplýsingar, beint eða óbeint til öflunar eða ráðstöfunar verðbréfa sjálfum sér eða öðrum til hagsbóta.

Viðskiptahættir

Sjóðurinn leggur áherslu á mikilvægi þess að eiga góð samskipti við þá aðila sem hann á samskipti við hvort sem um er að ræða iðgjaldagreiðendur, sjóðfélaga, þjónustuaðila á fjármálamarkaði eða útgefendur verðbréfa.

Sjóðurinn leggur áherslu á að ávöxtun fjármuna sjóðsins taki mið af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma. M.a. næst það með góðum samskiptum við aðila á verðbréfamarkaði. Þau samskipti þurfa að vera í samræmi við almennar grunnreglur er tryggja gott viðskiptasiðferði og hagsmuni sjóðfélaga. Lögð er áhersla á að allar kynningar sem tekið er þátt í og önnur samskipti séu hlutlægar, nákvæmar, sannar og í samræmi við lög og almennt siðferði.

Ferðalög

Eðlilegt er að stjórn og starfsfólk sjóðsins sæki kynningar- og fræðslufundi um fjárfestingar sem skipulagðar eru af þjónustuaðilum bæði innanlands og utan sem eru til þess fallnir að afla sjóðnum upplýsinga um viðskiptatækifæri, valkosti í eignastýringu eða annað er skiptir sjóðinn máli.

Efni fundanna verður að vera stutt gögnum sem eru til reiðu á fundunum. Skál gögnunum haldið til haga í minnst eitt ár. Vettvangur funda á ekki að krefjast ferðalaga umfram það sem nauðsynlegt getur talist.

Sjóðurinn skal að jafnaði bera kostnað vegna ferða og gistingar. Þjóði skipuleggjendur upp á útivistar- eða skemmtiatriði, svo sem íþróttar- eða menningarviðburði, í tengslum við slíka fundi skulu þeir viðburðir vera almennt viðeigandi og ganga sem minnst á hefðbundinn vinnutíma.

Gjafir og boð

Stjórn og starfsfólk er óheimilt að þiggja gjafir, boð eða önnur fríðindi af þjónustuaðilum sjóðsins. Með þjónustuaðilum er átt við alla aðila sem með einhverjum hætti eru í samskiptum eða viðskiptum við sjóðinn.

Undanþegnar eru jólagjafir og aðrar tækifærisgjafir sem eru að fjárhagslegu verðmæti innan marka sem teljast algeng í slíkum tilvikum eða þegar um er að ræða persónuleg tengsl sem ekki verða rakin til viðskipta við sjóðinn.

Einnig eru undanþegin boð á menningar- eða íþróttaviðburði á starfssvæði sjóðsins, enda sé gætt hófs í umgjörð og viðurgjörningi. Ennfremur er heimilt að þiggja viðeigandi viðurgjörning í tengslum við samskipti við þjónustuaðila.

Annað

Brot starfsmanna á þessum reglum getur varðað áminningu eða uppsögn.

Mjólkurkýr.

Lúpína.

Fjárfestingarstefna

Fjárfestingarstefna Lífeyrissjóðs bænda var endurskoðuð á árinu 2020 og var uppfærð stefna vegna ársins 2020 samþykkt af stjórn 4. febrúar 2020.

Forsendur fjárfestingarstefnu

Í 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða kemur fram að stjórn skuli móta og kunngera fjárfestingarstefnu fyrir sjóðinn og einstakar deildir hans og ávaxta fé sjóðsins í samræmi við eftirtaldir reglur og innan þeirra marka sem löginn setja:

1. Lífeyrissjóður skal hafa hagsmuni sjóðfélaga að leiðarljósi og
2. horfa til aldursamsetningar sjóðfélaga og annarra tryggingafræðilegra þátta, sem hafa áhrif á skuldbindingar.
3. Allar fjárfestingar skulu byggðar á viðeigandi greiningu á upplýsingum um öryggi, gæði, lausafjárstöðu og arðsemi safnsins í heild.
4. Lífeyrissjóður skal gæta þess að eignir séu nægilega fjölbreyttar til að komið sé í veg fyrir samþjöppun og uppsöfnun áhættu í eignasafninu, meðal annars með því að gæta að fylgni áhættu einstakra eigna og eignaflokka.
5. Lífeyrissjóður skal setja sér siðferðisleg viðmið í fjárfestingum.

Stjórn sjóðsins ber að senda upplýsingar um fjárfestingarstefnu sína fyrir komandi ár til Fjármálaeftirlitsins. Fjárfestingarstefnan er birt á heimasíðu sjóðsins.

Umfjöllun um réttindakerfi

Lífeyrissjóður bænda starfar samkvæmt lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og tryggir þau lágmarksréttindi sem þar er kveðið á um.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og eru iðgjöld 4% framlag launþega og 8% framlag atvinnurekanda. Frá og með 1. júlí 2018 er mótframlag vegna starfsmanna sem vinna almenn landbúnaðarstörf 11,5% en framlag er óbreytt hjá sjálfstæðum atvinnurekendum.

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og ákvæðum samþykktar sjóðsins.

Lífeyrissjóður bænda er langtímafjárfestir og leggur það sjónarmið til grundvallar í fjárfestingum og stýringu á verðbréfaeign sinni í því skyni að hámarka ávöxtun sjóðsins með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma, að teknu tilliti til áhættu. Eignir skulu ávaxtaðar í samræmi við lög, einkum VII. kafla laga nr. 129/1997, 9. gr. núverandi

samþykktu sjóðsins og samkvæmt nánari reglugerð fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Við ákvörðun fjárfestingarstefnu er tekið mið af lífeyrisbyrði sjóðsins og stefnan í grunninn höfð varfærin þar sem mikilvægt er að vel takist til við ávöxtun eigna til að verja áunnin réttindi. Stjórn sjóðsins stefnir þó að því að auka réttindi til framtíðar og gerir sér grein fyrir því að það geti falið í sér einhverja viðbótaráhættu umfram það að fjárfesta eingöngu í ríkistryggðum bréfum.

Í ríkari mæli er horft til skuldbindinga sjóðsins og reynt að lágmarka líkur á því að skerða þurfi réttindi sjóðfélaga. Þar skiptir miklu máli líftími skuldbindinga, þ.e. meðalaldur sjóðfélaga. Því er mikilvægt að fjárfestingarstefnan taki tillit til samspils eigna og skuldbindinga, sem endurspeгла réttindi sjóðfélaga í framtíðinni.

Áfram er mikilvægt að hafa mismunandi eignaflokka í verðbréfasöfnum til að draga úr áhættu. Með því að blanda saman eignaflokkum má ná fram áhættudreifingu.

Með tilliti til þess sem hér hefur komið fram og miðað við stöðu sjóðsins og aldurssamsetningar sjóðfélaga, telur stjórn sjóðsins rétt að halda vægi innlendu skuldabréfanna áfram háu.

Fjárfestingarstefnan er mótuð til lengri tíma, til allt að fimm ára, og eignasamsetning er innan vikmarka gildandi stefnu.

Sjóðurinn mun nýta þau tækifæri sem bjóðast til ávöxtunar með það að markmiði að traustur vöxtur verði á eignasafni sjóðsins í framtíðinni.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar og hluthafastefna

Lífeyrissjóður bændu leggur áherslu á siðferðisleg gildi við fjárfestingaákvæðanir sínar og er meðvitaður um þá staðreynd að þær ákvæðanir hafa áhrif á ólíka hagaðila og samfélagið í heild sinni.

Sjóðurinn hefur sett sér stefnu um ábyrgar fjárfestingar. Stefnan markar stefnu sjóðsins um siðferðisleg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóðum ber að setja sér samkvæmt 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Sjóðurinn hefur einnig sett sér hluthafastefnu, sem markar stefnuna í stjórnarháttum þar sem hann er hluthafi í félögum sem fjárfest er í.

Stefnan er aðgengileg á vef sjóðsins, www.lsb.is.

Demantsströndin við Jökulsárlón.

Aldurssamsetning sjóðsins

Í árslok 2018 voru sjóðfélagar 11.003 og fækkaði þeim um 82 frá fyrra ári en heildarfjöldi sjóðfélaga sem greiddi iðgjöld í sjóðinn á árinu var 2.148 og fækkaði þeim um 152 frá fyrra ári.

Meðalaldur virkra sjóðfélaga er hár hjá sjóðnum, 51 ár hjá körlum og 49 ár hjá konum.

Gert er ráð fyrir því að sjóðfélagar fari á eftirlaun 65-80 ára gamlir. Þess vegna er ljóst að fjárfestingartími tryggingadeildar er ekki langur og aldurssamsetning sjóðfélaga setur skorður á fjárfestingarstefnu sjóðsins og þarf að taka mið af þessari aldurssamsetningu hans.

Markmið og viðmið um ávöxtun og áhættu

Langtímamarkmið stjórnar sjóðsins er að ná hærri raunávöxtun en fæst með því að fjárfesta eingöngu í ríkisskuldabréfum og að flökt (mælt með staðalfráviki) í ávöxtun sé í samræmi við flökt einstakra eignaflokka sjóðsins á hverjum tíma samkvæmt fjárfestingarstefnu sjóðsins.

Fjárfestingarstefnunni er ætlað að tryggja að eignir sjóðsins séu nægjanlega fjölbreyttar þannig að dregið sé úr líkunum á því að áhætta safnist upp við að treyst sé óþarflega mikið á tiltekna eign, útgefanda, fyrirtækjasamsteypu, atvinnugrein eða eignaflokk. Jafnframt er horft til áhættu af hverri og einni eign og áhrif hennar á heildaráhættu safnsins, auk samspils áhættu einstakraigna og eignaflokka við fjárfestingaákvörðanir.

Samkvæmt gefnum forsendum um ávöxtun verðbréfaflokka er vænt raunávöxtun sjóðsins til lengri tíma 3,5% en markmið sjóðsins er að ná a.m.k. 3,5% langtímaraunávöxtun og að flökt í ávöxtun sé í samræmi við flökt einstakra eignaflokka sjóðsins á hverjum tíma samkvæmt fjárfestingarstefnunni.

Miðað er við að vænt raunávöxtun innlendra ríkisskuldabréfa sé 0,9% og flökt ávöxtunar sé 6,7%. Við mat á væntri raunávöxtun innlendra ríkisskuldabréfa er miðað við

ávöxtunarkröfu á verðtryggðu skuldabréfi útgefna af Íbúðalánasjóði með lokagjalddaga árið 2044 (HFF44). Flöktið er mælt sem sögulegt flökt frá árslokum 2010 til ágúst 2019 á sama bréfi.

Vænt raunávöxtun annarra innlendra skuldabréfa er með 0,75 prósentustiga álagi á ríkisskuldabréf og 25% álagi á flökt, eða vænt raunávöxtun 1,6% og flökt 8,4%.

Gert er ráð fyrir því að vænt raunávöxtun erlendra skuldabréfa sé 0,9% og flökt í ávöxtun 8,0% og að vænt raunávöxtun erlendra hlutabréfa sé 6,5% og flökt í ávöxtun sé 19,5%. Við mat á væntri raunávöxtun og flökti í ávöxtun erlendra skulda- og hlutabréfa er miðað við Dimson, Marsh og Staunton (2019).

Áhættuálag á innlend hlutabréf miðað við erlend hlutabréf er metið hálf prósentustig og vænt flökt helmingi herra en flökt á erlendum hlutabréfum, 7,0% ávöxtun og flökt 29,3%.

Áhættuálag á sérhæfðar fjárfestingar og óskráð innlend hlutabréf er metið hálf prósentustig á innlend hlutabréf og flökt tvöfalt herra en á erlendum hlutabréfum, 7,5% ávöxtun og flökt 39,0%.

Tafla 1. Forsendur fyrir væntri ávöxtun

EIGNAFLOKKUR	VÆNT RAUNÁVÖXTUN	FLÖKT	STEFNA 2020
Innlend ríkisskuldabréf	0,9%	6,7%	26%
Önnur innlend skuldabréf	1,6%	8,4%	37%
Erlend skuldabréf	0,9%	8,0%	5%
Erlend hlutabréf	6,5%	19,5%	18%
Skráð innlend hlutabréf	7,0%	29,3%	10%
Sérhæfðar fjárfestingar og óskráð innlend hlutabréf	7,5%	39,0%	2%
Sérhæfðar erlendar fjárfestingar	7,7%	31,4%	2%
Vænt raunávöxtun og flökt eignasafns	3,5%	6,0%	100%

Stefna um eignasamsetningu

Í lögum um lífeyrissjóði er gert ráð fyrir að sett séu efri mörk á fjárfestingu í ýmsum tegundum og flokkum verðbréfa. Takmarkanir tryggja dreifingu eigna og eru mikilvæg aðferð til að draga úr áhættu. Vikmörkin í stefnunni eru höfð nokkuð rúm þannig að þau tryggi ákveðinn sveigjanleika og ekki reyni á þau í sífellu. Þetta fer þó að nokkru eftir tegundum eigna. Við nýtingu vikmarka skal ávallt skoða stöðuna og ákveða viðbrögð áður en reynir á vikmörkin.

Skipting verðbréfaeignar skal í grófum dráttum miðuð við þau eignamörk sem tilgreind eru í töflunni hér á eftir. Eignaskipting getur farið tímabundið út fyrir tilgreind mörk, meðal annars vegna skyndilegra breytinga á markaðsgengi verðbréfa. Skal þá leitast við að lagfæra hlutföll í eignasamsetningu eins fljótt og mögulegt er, þó að teknu tilliti til hagsmuna sjóðsins. Heimilt er að nýta vikmörk innan fjárfestingarstefnu til að nýta tækifæri sem skapast á mörkuðum og/eða til að draga úr áhættu.

Skipting fjárfestinga á eignaflokka

Tafla 2. Flokkar verðbréfa

		EIGNAFLOKKAR:	STEFNA	VIKMÖRK
A	a.	Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og önnur skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	26%	15-100%
	b.	Fasteignaveðtryggð skuldabréf	7%	0-35%
B	a.	Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	3%	0-10%
	b.	Innlán	3%	0-25%
	c.	Sértryggð skuldabréf	12%	0-25%
C	a.	Skuldabréf og vixlar lánastofnana og váttryggingarfélag, undanskilið víkjandi skuldabréf	2%	0-10%
	b.	Hlutdeildarskírteini og hlutir í UCITS	18%	0-40%
D	a.	Skuldabréf og peningamarkaðsskjöl félaga, víkjandi skuldabréf lánastofnana og váttryggingafélaga	13%	0-20%
	b.	Skuldabréf og peningamarkaðsskjöl annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	2%	0-15%
E	a.	Hlutabréf félaga	3%	0-30%
	b.	Hlutdeildarskírteini og hlutir annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	11%	0-30%
	c.	Fasteignir	0%	0-5%
F	a.	Afleiður	0%	0-10%
	b.	Aðrir fjármálagerningar, þó ekki afleiður	0%	0-10%
		Samtals	100%	

Tafla 3. Nánari takmarkanir á hlutabréfaáhættu eftir eðli fjárfestinga.

	EIGNAFLOKKAR	STEFNA	VIKMÖRK
	Skráð innlend hlutabréf	10%	0-20%
	Óskráð innlend hlutabréf	2%	0-10%
	Erlend hlutabréf	18%	0-30%

Tafla 4. Aðrar takmarkanir eftir eðli fjárfestinga.

	EIGNAFLOKKAR	STEFNA	VIKMÖRK
	Skuldabréf og vixlar lánastofnana og váttryggingafélaga	15%	0-30%
	Víkjandi skuldabréf lánastofnana og váttryggingafélaga	1%	0-3%
	Innlán og skuldabréf í erlendum gjaldmiðli	5%	0-30%
	Erlendar eignir	25%	0-50%
	Sérhæfðar erlendar fjárfestingar	2%	0-5%

Ársreikningur 2019

- 28 Skýrsla stjórnar
- 31 Áritun óháðs endurskoðanda
- 33 Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris 2019
- 34 Efnahagsreikningur 31. desember 2019
- 35 Sjóðstreymi 2019
- 36 Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31. desember 2019
- 37 Skýringar

Skýrsla stjórnar

Almennar upplýsingar og hlutverk lífeyrissjóðsins

Lífeyrissjóður bænda starfar í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktir sjóðsins.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og eru iðgjöld 4% framlag launþega og 8% framlag atvinnurekanda. Frá og með 1. júlí 2018 er mótframlag vegna starfsmanna 11,5% en framlag er óbreytt hjá sjálfstæðum atvinnurekendum.

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og samþykktum sjóðsins.

Um ársreikninga lífeyrissjóða

Ársreikningur sjóðsins er gerður samkvæmt reglum Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Í reglunum er meginreglan sú að eignir skulu metnar á gangvirði og er byggt á þeirri reglu í ársreikningnum.

Fjöldi sjóðfélaga, launagreiðenda og iðgjöld

Fjöldi virkra sjóðfélaga, þ.e. meðaltal fjölda sjóðfélaga sem greiddi iðgjald á árinu 2019 var 2.148, fjöldi þeirra sem á réttindi í sjóðnum var 11.033 í lok árs 2019 og meðaltal fjölda lífeyrisþega, sem fékk greiddan lífeyri á árinu var 3.906.

Heildariðgjöld námu 760 m.kr. á móti 807 m.kr. árið 2018, lækkuðu um 5,8%. Heildarlífeyrisgreiðslur námu 1.710 m.kr. á árinu 2019, sem er 5,6% hækkun frá fyrra ári. Greiddur lífeyrir vegna áunninna réttinda var 1.704 m.kr. og jókst um 5,7% milli ára.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Hreinar fjárfestingartekjur námu 4.337 m.kr. á móti 1.766 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður sjóðsins, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 128 m.kr., hækkar um 1,3% frá fyrra ári. Launakostnaður, þ.m.t. stjórnar og endurskoðunarnefndar nam 72,4 m.kr., þar af voru laun 58 m.kr. og launatengd gjöld 14,4 m.kr. Stöðugildi voru fimm á árinu.

Hrein eign til greiðslu lífeyris

Hrein eign til greiðslu lífeyris nam 37.241 m.kr. í árslok 2019, hækkaði um 3.259 m.kr. frá fyrra ári eða um 9,6%.

Ávöxtun

Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum, var 12,6% sem samsvarar 9,6% raunávöxtun. Sambærilegar tölur fyrra árs voru 5,0% og 1,7%. Meðalraunávöxtun síðustu fimm ára er 4,7% og síðustu 10 ára 4,9%.

Tryggingafræðileg úttekt

Í Tryggingafræðilegri úttekt í árslok 2019 eru áfallnar skuldbindingar 839 m.kr. umfram eignir eða 2,5% og heildarskuldbindingar 1.982 m.kr. umfram eignir eða 4,8% ef miðað er við framsetningu samkvæmt reglum nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Heildarstaða sjóðsins batnar um 4,6% frá fyrra ári.

Ef miðað er við reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er neikvæð staða áfallinna skuldbindinga 2,4% og neikvæð staða heildarskuldbindinga 4,5%, batnar um 4,2% frá fyrra ári.

Lán til sjóðfélaga

Sjóðurinn veitir bæði verðtryggð og óverðtryggð sjóðfélagalán. Á árinu voru veitt tvö ný lán, samtals að fjárhæð 61 m.kr. Heildarfjárhæð útistandandi lána í lok ársins var 2.452 m.kr., lækkaði um 45 m.kr. milli ára eða um 1,8%.

Hluthafastefna

Hluthafastefna, sem stjórn sjóðsins samþykkti 18. apríl 2018 markar stefnu Lífeyrissjóðs bænda sem hluthafa í félögum, sem hann fjárfestir í. Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum sjóðsins og trúverðugleika á markaði.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar

Með ábyrgum fjárfestingum er átt við að litið sé til umhverfismála, félagslegra málefna og stjórnarháttanna í fjárfestingum. Stefna sjóðsins um ábyrgar fjárfestingar, sem stjórn samþykkti 18. apríl 2018 markar stefnu Lífeyrissjóðs bænda um siðferðileg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóðum ber að setja sér samkvæmt 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Stjórnarhættir og áhættustýring

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins.

Með **stjórnarháttayfirlýsingu** er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti sjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsingin byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktar sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnum af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Í samræmi við 51. gr. reglna um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015 birtir sjóðurinn yfirlýsingu um stjórnarhætti sína. Upplýsingarnar eru settar fram í viðauka við skýrslu stjórnar og teljast hluti hennar. Yfirlýsingin fyrir árið 2019 er birt í heild í ársskýrslu sjóðsins.

Stjórn hefur sett sjóðnum **áhættustefnu og áhættustýringarstefnu** með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins, þar sem því verður við komið.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlit og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni. Í skýringu nr. 23 í ársreikningnum eru upplýsingar um áhættustýringu þar sem meðal annars er greint frá margvíslegum álagsprófum einstakra áhættuflokka miðað við mismunandi sviðsmyndi.

Upplýsingastarf

Eftir áritun ársreiknings birtir sjóðurinn auglýsingu í Bændablaðinu þar sem gerð er grein fyrir starfsemi og reikningum fyrir liðið ár. Sjóðurinn sendir greiðandi sjóðfélögum hálfárslega yfirlit yfir móttækin iðgjöld ásamt útreikningi á áunnum lífeyrisréttindum. Á vefsíðu sjóðsins má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Vætanleg þróun og framtíðarhorfur

Á komandi árum mun sjóðurinn hafa áfram að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir innan ramma laga og fjárfestingarstefnu sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga.

Atburðir eftir lok reikningsárs

Á fyrstu mánuðum ársins 2020 hefur sjúkdómurinn COVID-19 haft veruleg samfélags- og efnahagsleg áhrif á heimsvísu þar sem skorður hafa verið settar við atvinnustarfsemi og atvinnuleysi hefur aukist. Mikil ólga hefur verið á innlendum og erlendum mörkuðum og miklar sveiflur hafa einkennt þróun eignaverðs þar sem fjárfestar reyna að meta efnahagsleg áhrif heimsfaraldursins.

Í kjölfar stöðvunar á margvíslegum atvinnurekstri og auknu og miklu atvinnuleysi hefur ríkisstjórnin og Seðlabanki Íslands gripið til umfangsmikilla aðgerða til að verja grunnstoðir samfélagsins og tryggja afkomu fólks og fyrirtækja. Lífeyrissjóðir landsins hafa einnig lagt sín lóð á vogarskálarnar og hafa meðal annars skrifað undir samkomulag lífeyrissjóða og fjármálafyrirtækja um tímabundna greiðslufresti á lánum og hvatningaryfirlýsingu Landssamtaka Lífeyrissjóða, um að halda að sér höndum varðandi gjaldeyriskaup á öðrum ársfjórðungi 2020.

Á fyrsta ársfjórðungi 2020 hefur gengi innlendra hlutabréfa í Úrvalsvisitölu lækkað verulega en ávöxtun innlendra skuldabréfa hefur hins vegar verið góð vegna lækkandi ávöxtunarkröfu verðtryggðra og óverðtryggðra ríkisskuldabréfa. Á sama tíma hefur gengi krónu gefið eftir og lækkað á annan tug prósentu gagnvart helstu viðskiptamýntum. Helstu hlutabréfavitölur erlendis hafa einnig tekið dýfu á fyrstu mánuðum ársins og hafa flestir seðlabankar heims gripið til ýmissa aðgerða til að styðja við efnahagslífið, bæði með vaxtalækkunum og kaupum á skuldabréfum. Ljóst er að til skamms tíma verða áfram sveiflur á innlendum og erlendum fjármálamörkuðum.

Ísland er ásamt flestum öðrum löndum að ganga í gegnum sína dýpstu efnahagslæð síðustu áratuga. Óvíst er hversu lengi hún mun vara og hversu djúp hún verður. Þar vegur þyngst hrun í allri ferðaþjónustu þar sem nær allt flug hefur lagst af vegna faraldursins sem nú gengur yfir heimsbyggðina.

Við aðstæður sem þessar er vert að undirstrika mikilvægi áhættudreifingar hjá lífeyrissjóðum, sem er grunnþáttur í eignasöfnum þar sem fjárfestingartími er langur. Til að ná fram áhættudreifingu fjárfestir Lífeyrissjóður bænda meðal annars í ólíkum eignum, eignaflokkum og landsvæðum. Áhættu er þar afleiðandi dreift á þann veg að þótt lækkun verði á ákveðnum eignaflokki, á ákveðinni tegund eigna eða innan ákveðins landsvæðis eru líkur á að hún vinnist að hluta upp í hækkun á öðrum flokkum og dragi þannig úr sveiflum á eignasafni. Þess ber að geta að sjóðurinn hefur síðustu áratugi lagt upp með heldur varfærna fjárfestingarstefnu auk þess sem erlendar eignir hafa aukist í markmiðum fjárfestingastefnu síðustu ár sem kemur sjóðnum vel.

Lífeyrissparnaður er í eðli sínu langtímasparnaður og getur ávöxtun verið sveiflukennd þegar til skemmri tíma er litið en þegar horft er til lengri tíma jafnast sveiflurnar yfirleitt að miklu leyti út.

Tryggingastærðfræðingi sjóðsins var falið að meta sérstaklega lífeyrstryggingaáhættu vegna COVID-19 ef gengi innlendra og erlendra hlutabréfa lækkar um 20% og gengisvísitala íslenska krónunnar hækkar um 15%. Sjá skýringu nr. 23 í ársreikningnum um lífeyrstryggingaáhættu.

Markmið stjórnar er ávallt að hámarka ávöxtun sjóðsins að teknu tilliti til áhættu og tryggja þannig sjóðfélögum, mökum þeirra og börnum lífeyri til framtíðar í samræmi við samþykktir sjóðsins.

Stjórn og framkvæmdastjóri Lífeyrissjóðs bænda staðfesta hér með ársreikning sjóðsins fyrir árið 2019 með undirskrift sinni.

Reykjavík, 30. apríl 2020.

Í stjórn Lífeyrissjóðs bænda

Skúli Bjarnason

Erna Bjarnadóttir

Guðrún Lárusdóttir

Vigdís M. Sveinbjörnsdóttir

Örn Bergsson

Framkvæmdastjóri

Ólafur K. Ólafsson

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga í Lífeyrissjóði bænda

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Lífeyrissjóðs bænda fyrir árið 2019. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit yfir breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir, skýringar og kennitölur.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu lífeyrissjóðsins á árinu 2019, efnahag hans 31. desember 2019, breytingu á handbæru fé á árinu 2019 og tryggingafræðilegri stöðu 31. desember 2019 í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða og að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum.

Grundvöllur álits

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt stöðlunum er nánar útskýrð í kaflanum um ábyrgð endurskoðenda. Við erum óháð lífeyrissjóðnum samkvæmt ákvæðum siðareglna sem gilda um endurskoðendur á Íslandi og varða endurskoðun okkar á ársreikningi lífeyrissjóðsins. Við uppfylfum jafnframt aðrar kröfur um starf okkar sem endurskoðendur í samræmi við ákvæði siðareglna.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Ábending

Án þess að setja fyrirvara við álit okkar viljum við vísa í skýrslu stjórnar í umfjöllun hennar um atburði eftir lok reikningsárs en þar fjalla stjórnendur um áhrif Covid-19 faraldursins á stöðu sjóðsins.

Aðrar upplýsingar

Stjórn og framkvæmdastjóri bera ábyrgð á öðrum upplýsingum. Aðrar upplýsingar eru stjórnarháttayfirlýsing og ársskýrsla að undanskildum ársreikningi og áritun okkar á hann. Ársskýrsla liggur ekki fyrir við áritun okkar á ársreikninginn en við búumst við að fá hana afhenta til yfirferðar áður en hún verður gefin út. Álit okkar á ársreikningnum nær ekki til annarra upplýsinga og við staðfestum þær ekki á neinn hátt. Í tengslum við endurskoðun okkar á ársreikningi sjóðsins ber okkur að lesa aðrar upplýsingar í ársskýrslu þegar þær liggja fyrir og meta hvort þær eru í verulegu ósamræmi við ársreikninginn eða aðra þekkingu sem við höfum aflað okkur við endurskoðunina eða virðast verulega rangar. Ef við, á grundvelli vinnu okkar, ályktum að verulegar rangfærslur séu í öðrum upplýsingum ber okkur að skýra frá því.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er að sé til staðar varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé án verulegra annmarka hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins ber stjórnendum lífeyrissjóðsins að meta hæfi hans til áframhaldandi starfsemi. Stjórnendum ber að semja ársreikning lífeyrissjóðsins á þeirri forsendu að um áframhaldandi starfsemi sé að ræða, nema stjórnendur ætli að leysa lífeyrissjóðinn upp eða hætta rekstri hans, eða hafi ekki raunhæft val um annað en að hætta starfsemi lífeyrissjóðsins. Stjórnendum lífeyrissjóðsins ber að setja fram viðeigandi skýringar varðandi hæfi hans til

áframhaldandi starfsemi ef við á og hvers vegna stjórnendur beita forsendunni um áframhaldandi starfsemi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

Stjórn og endurskoðunarnefnd skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka og gefa út áritun með álit okkar. Nægjanleg vissu er mikil vissu en ekki trygging þess að endurskoðun, sem framkvæmd er í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla, muni ávallt leiða í ljós alla verulega annmarka séu þeir til staðar. Annmarkar geta stafað af sviksemi eða mistökum og eru metnir verulegir ef þeir, einir og sér eða samanlagðir, gætu haft áhrif á fjárhagslegar ákvarðanir notenda sem grundvallaðar eru á ársreikningnum.

Endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegu mati og faglegri tortryggni.

Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

Greinum og metum áhættuna af verulegum annmörkum, vegna sviksemi eða mistaka, og skipuleggjum endurskoðunaraðgerðir til að mæta þessari áhættu og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi grunnur fyrir álit okkar. Áhættan af því að greina ekki verulega annmarka sem stafa af sviksemi er meiri en áhætta af annmörkum vegna mistaka, þar sem sviksemi getur stafað af fölsun, misvísandi framsetningu ársreiknings, að mikilvægum atriðum sé viljandi sleppt, samanteknum ráðum eða að innra eftirliti sé sniðgengið.

Öflum skilnings á innra eftirliti sem er viðeigandi fyrir endurskoðun okkar í þeim tilgangi að hanna endurskoðunaraðgerðir, en ekki til þess að gefa álit á virkni innra eftirlits lífeyrissjóðsins.

Metum hvort val stjórnenda á reikningsskilaaðferðum sé viðeigandi og hvort matsaðferðir þeirra séu raunhæfar. Einnig skoðum við hvort tengdar skýringar séu við hæfi.

Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um áframhaldandi starfsemi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að veruleg óvissa ríki, ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum í ársreikningnum um óvissuna og ef þær upplýsingar eru ekki nægjanlegar að okkar mati, víkjum við frá fyrirvaralausum álitum. Niðurstaða okkar byggir á þeim endurskoðunargögnum sem við höfum aflað fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni leitt til þess að lífeyrissjóðurinn verði ekki lengur rekstrarhæfur.

Metum framsetningu, gerð og innihald ársreikningsins í heild, að meðtöldum skýringum og hvort hann grundvallast á fyrirliggjandi færslum og atburðum og gefi glögga mynd samanber álit okkar.

Við upplýsum stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem upp geta komið í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka í innra eftirliti ef við á.

Reykjavík, 30. apríl 2020.

PricewaterhouseCoopers ehf.

Vignir Rafn Gíslason
löggitur endurskoðandi

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris 2019

	Skýr.	2019	2018
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga	3	226.644	244.889
Iðgjöld launagreiðenda	3	514.960	544.031
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	4	85	783
Framlag ríkisins til jöfnunar örorkubyrði	4	18.583	17.137
		<u>760.271</u>	<u>806.839</u>
Lífeyrir			
Heildarfjárhæð lífeyris	5	1.709.600	1.619.092
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	5	5.570	6.184
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	5	451	582
Eftirlaun frá Tryggingastofnun	5	(6.054)	(7.601)
		<u>1.709.568</u>	<u>1.618.257</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	6	2.913.769	49.592
Hreinar tekjur af skuldabréfum	7	1.433.721	1.672.426
Vaxtatekjur af handbæru fé		43.743	89.049
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		8.582	13.134
Fjárfestingargjöld	8	(63.067)	(57.861)
		<u>4.336.747</u>	<u>1.766.339</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	9	128.325	126.649
		<u>128.325</u>	<u>126.649</u>
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris		3.259.125	828.272
Hrein eign frá fyrra ári		<u>33.981.749</u>	<u>33.153.477</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u><u>37.240.874</u></u>	<u><u>33.981.749</u></u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2019

	Skýr.	31.12.2019	31.12.2018
Eignir			
Fjárfestingar	2/10-18		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	10-14	15.530.945	11.834.507
Skuldabréf	15-16	21.064.352	20.955.575
Aðrar fjárfestingar	16	0	55.000
		<u>36.595.297</u>	<u>32.845.082</u>
Fjárfestingar		<u>36.595.297</u>	<u>32.845.082</u>
Kröfur	19		
Kröfur á launagreiðendur		167.061	175.208
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		20.543	28.659
Kröfur		<u>187.604</u>	<u>203.868</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	20	2.430	3.445
Ýmsar eignir		<u>2.430</u>	<u>3.445</u>
Handbært fé			
Sjóður og veltiinnlán		477.231	947.832
Handbært fé		<u>477.231</u>	<u>947.832</u>
Eignir samtals		<u>37.262.561</u>	<u>34.000.227</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir	21		
Áfallinn kostnaður og fyrirframinnheimtar tekjur		21.687	18.478
		<u>21.687</u>	<u>18.478</u>
Skuldir samtals		<u>21.687</u>	<u>18.478</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>37.240.874</u>	<u>33.981.749</u>
Skuldbindingar utan efnahags			
Aðrar upplýsingar	8,23		
Skuldbindingar utan efnahags	8		
Mat á lífeyrisskuldbindingum	22		

Sjóðstreymi árið 2019

	2019	2018
Inngreiðslur		
Iðgjöld	769.092	793.979
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	51.652	104.679
Aðrar inngreiðslur	29.464	(4.172)
Inngreiðslur	850.207	894.486
Útgreiðslur		
Lífeyrir	1.709.551	1.618.274
Rekstrarkostnaður	123.357	127.951
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	1.598	1.927
Aðrar útgreiðslur	64.272	57.861
Útgreiðslur	1.898.778	1.806.013
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	(1.048.571)	(911.527)
Fjárfestingarhreyfingar		
Innborgaðar tekjur af eignarhl. í félögum og sjóðum	159.126	47.369
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(3.823.161)	(2.262.304)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	2.862.463	2.575.552
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	2.010.662	1.511.609
Keypt skuldabréf	(2.924.468)	(3.425.338)
Seld skuldabréf	2.238.347	2.139.907
Seldar aðrar fjárfestingar	55.000	0
Ráðstöfun alls	577.970	586.795
(Lækkun) á handbæru fé	(470.601)	(324.732)
Handbært fé í upphafi árs	947.832	1.272.564
Handbært fé í lok árs	477.231	947.832

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31.12.2019

Tryggingafræðileg staða 2019

Inngreiðslur

Eignir	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris	37.240.874	0	37.240.874
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	(2.264.463)	0	(2.264.463)
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(368.266)	0	(368.266)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(1.907.474)	(912.160)	(2.819.634)
Núvirði framtíðariðgjalda	0	7.903.657	7.903.657
Eignir samtals	32.700.671	6.991.497	39.692.168

Skuldbindingar

Eftirlaun	30.950.523	7.217.323	38.167.846
Örorkulífeyrir	1.349.138	678.753	2.027.891
Makalífeyrir	1.224.507	167.674	1.392.181
Barnalífeyrir	15.321	71.289	86.609
Skuldbindingar samtals	33.539.488	8.135.039	41.674.527
Eignir umfram skuldbindingar	(838.817)	(1.143.542)	(1.982.359)
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	(2,5%)	(14,1%)	(4,8%)
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	(7,0%)	(18,2%)	(9,4%)

Tryggingafræðileg staða 2018

Inngreiðslur

Eignir	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris	33.981.749	0	33.981.749
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	(1.795.160)	0	(1.795.160)
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(52.571)	0	(52.571)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(1.969.994)	(1.027.809)	(2.997.802)
Núvirði framtíðariðgjalda	0	8.176.442	8.176.442
Eignir samtals	30.164.024	7.148.634	37.312.658

Skuldbindingar

Eftirlaun	29.545.982	7.764.095	37.310.077
Örorkulífeyrir	1.342.644	711.651	2.054.295
Makalífeyrir	1.516.968	189.743	1.706.711
Barnalífeyrir	18.585	74.796	93.380
Skuldbindingar samtals	32.424.179	8.740.285	41.164.464
Eignir umfram skuldbindingar	(2.260.154)	(1.591.651)	(3.851.806)
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	(7,0%)	(18,2%)	(9,4%)
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	(5,1%)	(16,3%)	(7,3%)

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Á árinu 2019 starfaði Lífeyrissjóður bænda á grundvelli laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum, og samþykktu er fyrir sjóðinn gilda. Í samræmi við brottfall laga nr. 12/1999 voru gerðar breytingar á samþykktum sjóðsins og tóku þær gildi 21. janúar 2019.

Með iðgjaldagreiðslum til öflunar lífeyrisréttinda ávinnur sjóðfélagi sér og maka sínum og börnum eftir því sem við á rétt til ellilífeyris, örorkulífeyris, maka- og barnalífeyris. Óskertur réttur til tóku ellilífeyris hefst þegar sjóðfélagi er orðinn 67 ára. Sjóðfélagi á rétt á örorkulífeyri og barnalífeyri, ef við á, ef hann verður fyrir orkutapi sem metið er 50% eða meira að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. Andist sjóðfélagi eiga eftirlifandi maki og börn, yngri en 18 ára, rétt á lífeyri úr sjóðnum samkvæmt nánari reglum.

Í samþykktum sjóðsins er kveðið nánar á um ávinnslu réttinda og var hún óháð aldri til ársloka 2006 en blönduð, þ.e. bæði jöfn og aldurstengd frá ársbyrjun 2007. Lífeyrissjóðurinn ábyrgist lífeyrisskuldbindingar sínar með eignum sínum. Tryggingafræðileg úttekt á stöðu sjóðsins getur haft áhrif á lífeyrisréttindi sjóðfélaga því sjóðnum er skylt að auka eða skerða lífeyrisréttindi sjóðfélaga fari munur milli eigna og lífeyrisskuldbindinga sjóðsins fram yfir tiltekin mörk.

2. Reikningsskilaaðferðir

Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er í samræmi við lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015. Ársreikningurinn er gerður í íslenskum krónum.

Fjárhæðir

Fjárhæðir í reikningunum eru sýndar í þúsundum króna.

Erlendir gjaldmiðlar

Viðskipti í erlendum gjaldmiðlum eru færð á gildandi gengi þess dags sem viðskiptin fara fram. Peningalegar eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum eru færðar miðað við gengi á reikningsskiladegi. Gengismunur sem myndast er færður meðal fjárfestingartekna. Meðalkaupgengi Seðlabanka Íslands og gengi í lok árs var eftirfarandi:

	Mynt	Meðalgengi ársins		Árslokagengi	
		2019	2018	31.12.2019	31.12.2018
Evra.....	EUR	136,92	127,37	135,45	132,86
Bandaríkjadalur.....	USD	122,35	108,12	120,81	116,05
Sterlingspund.....	GBP	156,11	144,00	159,03	147,97
Sænsk króna.....	SEK	12,93	12,42	12,96	12,98
Norsk króna.....	NOK	13,89	13,27	13,73	13,36
Dönsk króna.....	DKK	18,34	17,09	18,13	17,79

Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar í skilningi laga. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum bankainnstæðum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og yfirfara þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádregnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum myntum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður á 'Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris' sem áfallinn gengismunur á eignir í lok árs.

Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Undir hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum fellur arður af hlutabréfum, söluhagnaður og sölutap svo og óinnleystur gengismunur af hlutabréfum og sjóðum, bæði vegna breytinga á gangvirði bréfanna og gengi gjaldmiðla.

Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga, annarra en gjalda sem skýrt er frá í skýringu nr. 8 um fjárfestingargjöld.

Jafnframt eru í þessum lið færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökuþóknarir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarmiðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið falla allar þóknarir til fjármálafyrirtækja og sjóða um sameiginlega fjárfestingu vegna umsýslu og stjórnunar á fjárfestingum sjóðsins. Undir þennan lið falla einnig fjárfestingargjöld sem ekki falla undir aðra liði eins og göld vegna húseigna og lóða sem teknar eru til fullnustu greiðslu.

Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í lok árs, en gangvirði annarra fjárfestinga í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 17. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán á afskrifuðu kostnaðarverði eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun á reikningsskiladegi. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok uppgjörstímabils. Í skýringu nr. 17 er gerð nánari grein fyrir skiptingu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til þeirrar tapsáhættu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Varúðarframlög vegna tapsáhættunnar eru færð á niðurfærslureikning sem dreginn er frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga á reikningsskiladegi.

Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður er færður sá hluti innlána í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða.

Rekstrarkostnaður

Undir þennan lið fellur allur kostnaður vegna reksturs sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til.

Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald.

Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreiknings á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

Skuldbindingar

Skuldbindingar eru færðar upp í efnahagsreikningi ef líklegt þykir að sjóðurinn verði fyrir fjárhagslegum útgjöldum í framtíðinni vegna liðins atburðar eða viðskipta og hægt er að meta fjárhæð hennar með áreiðanlegum hætti.

Áhættustjórnun

Lífeyrissjóður bændna hefur sett sér áhættustefnu, þar sem áhætta er skilgreind og helstu áhættuþáttum í starfsemi sjóðsins er lýst og hvernig stýringu á þeim er háttað. Engir framvirkir gjaldeyrisskiptastamningar, valréttir eða afleiðusamningar eru til staðar hjá sjóðnum.

3. Iðgjöld

Iðgjöld eru tekjufærð eftir skilagreinum sem borist hafa sjóðnum. Áætlað er fyrir ógreiddum iðgjöldum í árslok m.v. fyrri reynslu og eru þau eignfærð sem kröfur í efnahagsreikningi.

4. Réttindaflutningar, endurgreiðslur og framlag ríkis til jöfnunar örorkubyrði

Iðgjöld eru endurgreidd til þeirra sem hafa náð 70 ára aldri, til dánarbúa og greiðenda undir 16 ára aldri. Ennfremur eru endurgreidd móttframlög launagreiðenda á móti þeim launþegaiðgjöldum sem endurgreidd eru. Endurgreiðslur voru óverulegar á árinu.

Réttindaflutningar frá sjóðnum voru óverulegir.

Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði er hluti af tryggingagjaldi vegna launa og rennur til lækkunar og jöfnunar á örorkubyrði milli lífeyrissjóða. Framlag ríkisins fyrir árið 2019 nam 18,6 m.kr.

5. Lífeyrir

Undir lífeyri falla lífeyrisgreiðslur sjóðsins, það er ellilífeyrir, makalífeyrir, örorkulífeyrir og barnalífeyrir.

Lífeyrir greinist þannig:

	Eftirlaun skv. áunnum	Eftirlaun frá Tryggingastofnun 3.gr. laga 42/2018	Samtals 2019	Samtals 2018
Ellilífeyrir	1.462.733	0	1.462.733	1.377.840
Makalífeyrir	88.054	6.054	94.108	97.698
Örorkulífeyrir	146.901	0	146.901	137.868
Barnalífeyrir	5.858	0	5.858	5.685
	<u>1.703.546</u>	<u>6.054</u>	<u>1.709.600</u>	<u>1.619.092</u>

Lífeyrisframlag ríkissjóðs

Samkvæmt 3. gr. laga nr. 42/2018 um brottfall laga nr. 12/1999 um Lífeyrissjóð bændu skulu útgjöld vegna lífeyrisgreiðslna sem falla á sjóðinn vegna áunninna réttinda sjóðfélaga sem fæddir eru 1914 eða fyrr eða maka þeirra greidd úr ríkissjóði.

VIRK - Starfsendurhæfingarsjóður

	2019	2018
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs.....	5.570	6.184

Samkvæmt lögum nr. 60/2012 um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða skulu lífeyrissjóðir inna af hendi sérstakt gjald til starfsendurhæfingarsjóðs vegna sjóðfélaga sem nemur sömu fjárhæð og greidd hefur verið til þess sama starfsendurhæfingarsjóðs af atvinnurekendum sem greiða til sjóðsins. Atvinnurekendur greiddu til starfsendurhæfingarsjóðs 0,10% af iðgjaldsstofni vegna ársins 2019. Gjaldið lækkaði frá og með 1. janúar 2016 úr 0,13% af iðgjaldsstofni.

Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

	2019	2018
Aðkeypt þjónusta vegna örorkumats.....	451	582

HREINAR FJÁRFESTINGARTEKJUR**6. Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum**

	2019	2018
Arður af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....	159.126	47.369
Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....	2.754.643	2.223
	2.913.769	49.592

Áhrif gjaldmiðla færð meðal tekna af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....	135.964	516.196
--	---------	---------

Afkoma 20 stærstu fjárfestinga greinist þannig: *)

	2019	2018
SSgA World IDX EQ-I -EUR.....	662.203	24.925
ÍS 15.....	280.073	(40.328)
Katla Fund Global Value.....	341.340	(52.131)
Ríkisverðbréfasjóður - Langur.....	73.110	60.700
JPMF Euro Liquidity Fund.....	(10.165)	0
Kaupthing IS5.....	136.915	(47.031)
Wellington Global Equity Research A.....	217.611	5.767
Capital Group New Perspective Fund - LUX (USD).....	160.550	(10.014)
Stryx World Growth USD I.....	119.789	38.747
Marel hf.....	157.279	20.717
Jarðvarmi slhf.....	71.539	26.156
Arion banki hf.....	34.607	0
SSgA World IDX EQ-I -USD.....	82.787	8.122
Reitir fasteignafélag hf.....	5.610	(49.779)
Ríkisverðbréfasjóður - millilangur.....	15.243	14.780
Fidelity Funds - Inst Emerging Markets Eq USD.....	60.527	(18.175)
HSV eignarhaldsfélag slhf.....	155.766	0
Wellington Global Quality Growth fund (USD).....	62.131	4.651
Montanaro European Smaller Companies Fund.....	50.120	(4.125)
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	57.949	(30.685)
	2.734.983	(47.705)

*) Afkoman er samanlagður söluhagnaður, arður og óinnleyst breyting á gangvirði

7. Hreinar tekjur af skuldabréfum

	2019	2018
Tekjur flokkaðar eftir verðmatsaðferðum		
Gangvirðismunur af skuldabréfum.....	1.433.721	1.677.841
Niðurfærsla skuldabréfa.....	0	(5.415)
	1.433.721	1.672.426

Áhrif gjaldmiðla færð meðal hreinna tekna af skuldabréfum.....	12.498	88.795
--	--------	--------

Hreinar tekjur greinast þannig eftir skuldabréfaflokkum:

	Vaxtatekjur og Gangvirði			Vaxtatekjur og verðbætur		
	Gangvirði	verðbætur	Samtals 2019	Gangvirði	og verðbætur	2018
Skuldabréf með ríkisábyrgð.....	625.403	0	625.403	860.337	0	860.337
Skuldabréf sveitarfélaga.....	56.422	0	56.422	62.878	0	62.878
Skuldabréf lánastofnana.....	311.930	0	311.930	257.750	0	257.750
Fasteignaveðtryggð skuldabréf.....		159.944	159.944		159.365	159.365
Önnur verðbréf.....	280.020	0	280.020	332.096	0	332.096
	1.273.776	159.944	1.433.721	1.513.060	159.365	1.672.426

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

	2019	2018
Niðurfærsla í upphafi árs	24.974	19.559
Endanlega afskrifað á árinu	0	0
Breyting á niðurfærslu	0	5.415
Niðurfærsla 31.12.2019	24.974	24.974

8. Fjárfestingagjöld

Framtaks- og fasteignafjárfestingar

Lífeyrissjóður bændna hefur undanfarin ár gert samninga um fjárfestingar í framtakssjóðum (private equity funds). Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta fyrir ákveðna fjárhæð, sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Útistandandi skuldbinding er 461,9 m.kr. í lok árs 2019.

Þóknanir og kostnaður

Árið 2019 Fjárfestingargjöld	Skýr.	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar- gjöld	Fjárfestingar- gjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestingar- gjalda alls af meðaleign
Vegna innlendra verðbréfasjóða			10.544	10.544	1.292.419	0,82%
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða			23.007	23.007	1.821.694	1,26%
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða			31.049	31.049	1.707.607	1,82%
Vegna erlendra verðbréfasjóða			47.085	47.085	6.945.010	0,68%
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu			0	0		
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta		3.181		3.181		
Vörslubóknanir		9.515		9.515		
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar		50.371		50.371		
Önnur fjárfestingargjöld				0		
Fjárfestingargjöld samtals		63.067	111.685	174.752	11.766.730	1,49%

Árið 2018 Fjárfestingargjöld	Skýr.	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar- gjöld	Fjárfestingar- gjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestingar- gjalda alls af meðaleign
Vegna innlendra verðbréfasjóða			10.357	10.357	1.419.823	0,73%
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða			19.318	19.318	1.704.307	1,13%
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða			40.932	40.932	1.607.392	2,55%
Vegna erlendra verðbréfasjóða			38.136	38.136	5.734.211	0,67%
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu				0		
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta		2.359		2.359		
Vörslubóknanir		8.897		8.897		
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar		46.605		46.605		
Önnur fjárfestingargjöld				0		
Fjárfestingargjöld samtals		57.861	108.743	166.604	10.465.734	1,59%

Við mat á áætluðum kostnaði sjóða sem fjárfest hefur verið í á árinu 2019 er tekið tillit til viðvarandi gjalda hjá annarsvegar verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum og hins vegar hjá fagfjárfestingsjóðum sem eru á listum frá Fjármálaeftirlitinu dags. 3. og 11. janúar 2020. Áætlaður kostnaður sjóðanna eru viðvarandi gjöld þeirra að teknu tilliti til afsláttar. Viðvarandi gjöld sjóðanna eru sem áður innifalin í vaxtatekjum og gengismun meðal fjárfestingartekna og afslátturinn sem lífeyrissjóðurinn fær er tekjufærður undir sama lið. Einnig er ávöxtun sem fyrr birt að fráðregnum þessum kostnaði. Við mat á hlutdeild lífeyrissjóðsins í kostnaði er miðað við meðalstöðu ársins í viðkomandi sjóði. Meðalstaðan er reiknuð miðað við eign lífeyrissjóðsins í lok hvers ársfjórðungs.

9. Rekstrarkostnaður

Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður:

	2019	2018
Laun og launatengd gjöld.....	72.367	71.581
Aðkeypt þjónusta.....	1.932	2.152
Ytri og innri endurskoðendur.....	4.329	2.483
Eftirlitsgjöld.....	9.633	9.596
Annar rekstrarkostnaður.....	40.206	40.989
	<u>128.467</u>	<u>126.802</u>
Endurgreiddur kostnaður vegna innheimtu gjalda fyrir Virk endurhæfingarsjóð.....	(142)	(153)
	<u>128.325</u>	<u>126.649</u>

Laun og tengd gjöld greinast þannig:

	2019	2018
Laun starfsfólks	49.088	49.623
Laun stjórnar og endurskoðunarnefndar.....	8.914	8.544
Launatengd gjöld	14.365	13.415
	<u>72.367</u>	<u>71.581</u>
Meðalfjöldi stöðugilda	5,00	5,00

Heildarlaun, hlunnindi og þóknanir til stjórnar, endurskoðunarnefndar og framkvæmdastjóra sundurliðast þannig:

	2019	2018
Skúli Bjarnason, stjórnarformaður.....	2.583	2.497
Erna Bjarnadóttir, stjórnarmaður.....	699	0
Guðrún Lárusdóttir, stjórnarmaður	1.284	1.249
Sara Lind Guðbergsdóttir, stjórnarmaður.....	592	1.249
Vigdís M. Sveinbjörnsdóttir, stjórnarmaður.....	1.292	1.249
Örn Bergsson, stjórnarmaður og formaður endurskoðunarnefndar.....	1.592	1.589
Karl Kristjánsson, varamaður í stjórn.....	100	0
Oddný Steina Valsdóttir, varamaður í stjórn.....	100	0
Guðrún S. Sigurjónsdóttir, endurskoðunarnefnd.....	300	340
Þorvaldur K. Þorsteinsson, endurskoðunarnefnd.....	372	372
Framkvæmdastjóri.....	18.357	16.499

Upplýsingar um kjör stjórnenda eru settar fram í samræmi við reglur FME um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015, en í reglunum er tiltekið að auk beinna launa skuli jafnframt taka með hvers konar starfstengd hlunnindi s.s. bifreiða- eða húsaleiguhlunnindi, aukið mótframlag í séreignarlífeyrissjóð sem og laun fyrir störf sem viðkomandi gegnir í krafti eignaraðildar lífeyrissjóðsins í dóttur- eða hlutdeildarfélagum, sem og setu í nefndum og stjórnnum sem viðkomandi er tilnefndur í af hálfu lífeyrissjóðsins, þótt þóknarir fyrir þau störf séu ekki greidd af lífeyrissjóðnum sjálfum. Fjárhæðir vegna fyrra árs eru færðar með sambærilegum hætti.

Þóknanir til endurskoðenda

	2019	2018
Þóknun PricewaterhouseCoopers ehf, ytri endurskoðanda sjóðsins.....	2.753	2.212
Þóknun Ernst & Young vegna innri endurskoðunar.....	1.575	271
	<u>4.329</u>	<u>2.483</u>

Þóknun til tryggingastærðfræðings sjóðsins

	2019	2018
Þóknun fyrir útreikninga á tryggingafræðilegri stöðu.....	1.681	1.112
Önnur þjónusta.....	0	742
	<u>1.681</u>	<u>1.854</u>

Fjárfestingar**10. Eignarhlutir í félögum og sjóðum**

	2019	2018
Eignarhlutur í innlendum hlutafélögum.....	3.391.222	2.462.329
Eignarhlutur í erlendum hlutafélögum.....	0	88.109
Hlutdeildarskírteini í innlendum verðbréfasjóðum.....	4.146.114	3.508.514
Hlutdeildarskírteini í erlendum verðbréfasjóðum.....	7.993.609	5.775.555
	<u>15.530.945</u>	<u>11.834.507</u>

11. Eignarhlutur í innlendum félögum:

	2019			2018		
	Kostnaðar-			Kostnaðar-		
Innlend hlutafélag, skráð	Hlutdeild	verð	Gangvirði	Hlutdeild	verð	Gangvirði
Skráð félög, undir 2% eignarhlutur.....			1.789.047			1.405.444
			<u>1.789.047</u>			<u>1.405.444</u>

	2019			2018		
	Kostnaðar-			Kostnaðar-		
Innlend félög og sjóðir, óskráð	Hlutdeild	verð	Gangvirði	Hlutdeild	verð	Gangvirði
Bakkastakkur slhf.....	2,09%	55.889	559	2,02%	51.997	53.943
Edda slhf.....	2,10%	41.899	63.666	2,10%	41.899	48.949
HSV eignarhaldsfélag slhf.....	2,75%	105.106	241.349	2,47%	79.799	63.696
Innviðir fjárfestingar slhf.....	3,25%	102.474	96.674	3,53%	9.000	8.491
Kjölfesta slhf.....	2,50%	58.871	55.982	2,50%	58.871	53.197
Reiknistofa lífeyrissjóða.....	3,13%	4.399	4.399	3,98%	4.399	4.399
TFII slhf.....	3,00%	74.207	78.066	5,36%	74.974	74.974
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur.....			1.061.480			749.236
Samtals.....			1.602.175			1.056.885
Eignarhlutar í innlendum félögum alls			3.391.222			2.462.329

12. Eignarhlutar í erlendum félögum:

	2019			2018		
	Kostnaðar-			Kostnaðar-		
Skráð félög:	Hlutdeild	verð	Gangvirði	Hlutdeild	verð	Gangvirði
Skráð félög, undir 2% eignarhlutur.....			0			88.109
Eignarhlutar í erlendum félögum alls			0			88.109
Hlutabréfaeign alls			3.391.222			2.550.438

13. Hlutdeildarskírteini

Innlendir verðbréfasjóðir:		2019	2018
Sjóðir með hlutabréfum.....		2.555.690	2.143.681
Sjóðir með skuldabréfum.....		1.590.424	1.364.833
		4.146.114	3.508.514
Erlendir verðbréfasjóðir:			
Sjóðir með hlutabréfum.....		7.365.816	5.347.976
Sjóðir með skuldabréfum.....		627.793	427.580
		7.993.609	5.775.555
Hlutdeildarskírteini alls.....		12.139.723	9.284.070

14. Hlutdeildarskírteini, sundurliðun

Innlendir verðbréfasjóðir:		2019			2018		
		Kostnaðar-			Kostnaðar-		
Innlendir verðbréfasjóðir með innlendum hlutabréfum:		Hlutdeild	verð	Gangvirði	Hlutdeild	verð	Gangvirði
Stefnir - ÍS 5.....		5,85%	367.717	674.388	5,37%	366.217	535.973
Stefnir - ÍS 15.....		7,95%	1.051.795	1.617.900	8,26%	1.110.471	1.462.828
Akta HL1 - Hlutdeildarskírteini.....		3,07%	50.000	49.554	3,08%	50.000	41.492
ST1.....		2,28%	155.000	155.313	0,00%	0	0
Innl. hlutabréfasj., undir 2% eignarhlutur.....				58.535			103.388
				2.555.690			2.143.681
Innlendir verðbréfasjóðir með skuldabréfum:							
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....		8,51%	702.806	1.015.172	7,95%	702.806	942.062
Innl. skuldabréfasj., undir 2% eignarhlutur.....				575.252			422.770
				1.590.424			1.364.833
Innlendir verðbréfasjóðir alls.....				4.146.114			3.508.514
Erlendir verðbréfasjóðir:							
Erlendir verðbréfasjóðir með hlutabréfum		2019			2018		
		Kostnaðar-			Kostnaðar-		
Skráðir sjóðir í EUR:		Hlutdeild	verð	Gangvirði	Hlutdeild	verð	Gangvirði
Katla Fund Global Value.....	EUR	4,79%	927.232	1.427.049	4,61%	927.232	1.085.709
Erl. hlbrsj., undir 2% eignarhlutur.....	EUR			3.302.961			2.295.805
				4.730.010			3.381.514
Skráðir sjóðir í USD:							
Erl. hlbrsj., undir 2% eignarhlutur.....				2.635.806			1.966.462
				2.635.806			1.966.462
Erl. verðbréfasjóðir með hlutabréfum alls.....				7.365.816			5.347.976

Erlendir verðbréfasjóðir með skuldabréfum

Erlendir verðbréfasjóðir með skuldabréfum		2019		2018			
		Hlutdeild	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðar- verð	Gangvirði
Skráðir sjóðir í EUR:							
Erl. skbrsj., undir 2% eignarhatur.....	EUR			96.054		0	
				96.054		0	
Skráðir sjóðir í USD:							
Erl skbrsj., undir 2% eignarhatur.....	USD			473.185		427.580	
				473.185		427.580	
Skráðir sjóðir í NOK:							
Erl skbrsj., undir 2% eignarhatur.....	NOK			58.555		0	
				58.555		0	
Erl. verðbréfasjóðir með skuldabréfum alls.....				627.793		427.580	
Erlendir verðbréfasjóðir alls.....				7.993.609		5.775.555	
Verðbréfasjóðir samtals.....				12.139.723		9.284.070	

15. Skuldabréf á gangvirði greinast þannig:

Skuldabréf með ríkisábyrgð:			2019	2018
Byggðastofnun.....	ISK		79.904	82.904
Húsbréf.....	ISK		29.664	57.572
Íbúðabréf.....	ISK		6.975.448	7.176.489
Landsbanki Íslands (Lánasjóður landbúnaðarins).....	ISK		308.433	380.929
Ríkisbréf.....	ISK		430.900	1.196.847
Önnur skuldabréf með ríkisábyrgð.....	ISK		101.789	598.435
Önnur skuldabréf með ríkisábyrgð.....	USD		646.109	506.054
			8.572.247	9.999.230
Önnur skuldabréf í innlendum gjaldmiðli:				
Skuldabréf sveitarfélaga.....	ISK		844.493	772.437
Skuldabréf fjármálastofnana.....	ISK		4.538.753	3.736.483
Skuldabréf fyrirtækja.....	ISK		4.203.125	3.423.497
Skuldabréf sjóðfélaga sem ekki flokkast sem veðlán.....	ISK		132.768	134.310
			9.719.139	8.066.727
Önnur skuldabréf í erlendum gjaldmiðli:				
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	USD		473.292	541.827
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	EUR		4.348	3.103
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	GBP		1.460	6.575
			479.100	551.505
Önnur skuldabréf alls.....			10.198.239	8.618.232
Skuldabréf á gangvirði alls.....			18.770.486	18.617.462

Skuldabréf sjóðsins eru metin á gangvirði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin við áföllnum vöxtum og verðbótum.

Veðlán

16. Veðlán greinast þannig:

	2019	2018
Skuldabréf einstaklinga/sjóðfélaga.....	2.318.840	2.363.087
Varúðarniðurfærsla v/sjóðfélagalána.....	(24.974)	(24.974)
	2.293.866	2.338.113
Varúðarniðurfærsla vegna sjóðfélagalána sundurliðast þannig:		
	2019	2018
Niðurfærsla 1.1.....	24.974	19.559
Afskrifuð skuldabréf.....	0	0
Hækkun niðurfærslu.....	0	5.415
	24.974	24.974
Aðrar fjárfestingar:		
	2019	2018
Fullnustueignir.....	0	55.000
	0	55.000

Öll skuldabréf sjóðsins eru metin á markaðsvirði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin við áföllnum vöxtum og verðbótum.

17. Fjárfestingar greinast þannig eftir matsaðferðum:

			Samtals
Fjárfestingar í lok árs	Gangvirði	Útlán	31.12.2019
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	15.530.945	0	15.530.945
Skuldabréf	18.770.486	2.293.866	21.064.352
	34.301.431	2.293.866	36.595.297
Fjárfestingar í árslok 2018	Gangvirði	Útlán	31.12.2018
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	11.834.507	0	11.834.507
Skuldabréf	18.617.462	2.338.113	20.955.575
Aðrar fjárfestingar	55.000	0	55.000
	30.506.969	2.338.113	32.845.082

Þrepaskipting gangvirðis

Lífeyrissjóður bændna notar eftirfarandi þrepaskiptingu til að ákvarða og greina frá gangvirði fjárfestinga eftir matsaðferð:

1. þrep: Gangvirði ákvarðað út frá markaðsverði. Skráð verð á virkum markaði á sambærilegum eignum eða skuldum.
2. þrep: Gangvirði ákvarðað með matsaðferðum á grundvelli markaðsupplýsinga. Virðismatsaðferð beitt þar sem allar mikilvægar breytur byggja á markaðsupplýsingum, ýmist beint eða óbeint. Hér flokkast skuldabréf sem metin eru út frá vaxtaferlum á markaði, hlutdeildarskírteini sem metin eru á innlausnarvirði og verðbréf sem metin eru út frá stopulur viðskiptum á milli ótengdra aðila.
3. þrep: Gangvirði ákvarðað með matsaðferðum sem byggja að miklu leyti á upplýsingum sem ekki er hægt að staðfesta á markaði. Virðismatsaðferð beitt sem felur í sér mikilvægar breytur sem byggja ekki á markaðsupplýsingum. Hér flokkast hlutir og hlutdeildarskírteini í framtakssjóðum sem metnir eru út frá endurskoðuðum ársreikningum og kröfur sem metnar eru út frá væntum innheimtum.

Í árslok 2019:

Eignir sem færðar eru á gangvirði greinast þannig eftir þrepum:	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	1.420.038	12.503.178	1.607.729	15.530.945
Skuldabréf.....	14.372.658	3.150.940	1.246.888	18.770.486
Aðrar fjárfestingar.....	0	0	0	0
	15.792.696	15.654.118	2.854.617	34.301.431

Í árslok 2018:

Eignir sem færðar eru á gangvirði greinast þannig eftir þrepum:	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	1.538.335	9.227.906	1.068.266	11.834.507
Skuldabréf.....	13.871.007	3.517.761	1.228.694	18.617.462
Aðrar fjárfestingar.....	55.000	0	0	55.000
	15.464.342	12.745.667	2.296.960	30.506.969

Breytingar á eignum í 3. þrepi, færðar á gangvirði.

	2019	2018
Staða í ársbyrjun.....	2.296.960	2.612.160
Keypt á árinu.....	778.809	211.991
Selt á árinu og aðgreiðslur.....	(293.997)	(571.707)
Flutt í/úr þrepi 3.....	0	(120.382)
Hrein gangvirðisbreyting.....	72.845	164.898
Staða í lok árs.....	2.854.617	2.296.960

18. Fjárfestingar skiptast þannig eftir gjaldmiðlum:

	2019			2018		
	ISK	Í erl. gjaldm.	Samtals	ISK	Í erl. gjaldm.	Samtals
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	7.523.253	8.007.692	15.530.946	5.959.919	5.874.588	11.834.507
Skuldabréf.....	17.645.277	1.125.209	18.770.486	17.559.903	1.057.559	18.617.462
Veðlán.....	2.293.866	0	2.293.866	2.338.113	0	2.338.113
Fullnustueign.....	0	0	0	55.000	0	55.000
	27.462.396	9.132.901	36.595.297	25.912.935	6.932.147	32.845.082
Hlutfallsleg skipting	75,04%	24,96%	100%	78,89%	21,11%	100%

Erlendir gjaldmiðlar sundurliðast sem hér segir:

	2019	2018
EUR.....	4.830.412	3.384.617
USD.....	4.228.391	3.441.922
DKK.....	0	88.109
GBP.....	1.461	6.575
SEK.....	14.083	10.924
NOK.....	58.555	0
	9.132.901	6.932.147

19. Kröfur

	2019	2018
Iðgjaldakröfur		
Tekjufærð áætlun um ókomin iðgjöld vegna ársins 2019	44.296	53.321
Rsk innheimta iðgjalda vegna ársins 2018 með eindaga í febrúar 2019	19.200	24.823
Ógreiddar kröfur í lögfræðimeðferð	4.420	6.206
Innheimt iðgjöld með gjalddaga 10. janúar 2019	18.263	17.207
Aðrar ógreiddar kröfur	80.882	73.652
	<u>167.061</u>	<u>175.208</u>
	2019	2018
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur	20.543	28.659
	<u>20.543</u>	<u>28.659</u>
	<u>187.604</u>	<u>203.868</u>

20. Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir

Húsgögn, tölur og tæki eru færð til eignar í ársreikningi sem rekstrarfjármunir og afskrifuð á fimm árum.

Rekstrarfjármunir greinast þannig:	2019	2018
Eignir 31.12.2018	3.445	3.584
Kaup á árinu 2019	582	1.788
Afskrifað á árinu 2019	(1.598)	(1.927)
	<u>2.430</u>	<u>3.445</u>

21. Viðskiptaskuldir

Viðskiptaskuldir greinast þannig:	2019	2018
Ógreiddir reikningar vegna desembermánaðar	21.687	18.478
	<u>21.687</u>	<u>18.478</u>

22. Tryggingafræðileg athugun

Samkvæmt niðurstöðu tryggingafræðilegrar athugunar á stöðu lífeyrissjóðsins í árslok 2019, miðað við 3,5% ársvesti eru endurmetnar eignir 839 m.kr. lægri en áfallnar skuldbindingar eða -2,5% og 1.982 m.kr. lægri en heildarskuldbindingar eða -4,8% ef miðað er við framsetningu samkvæmt reglum nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Ef miðað er við reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er neikvæð staða áfallinna skuldbindinga 2,4% og neikvæð staða heildarskuldbindinga 4,5%.

Eignir í milljónum króna:	2019	2018
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs upgjörs í árslok	32.700.671	30.164.024
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs upgjörs í ársbyrjun	30.164.024	29.598.500
Hækkun/lækkun endurmetinnar eignar á árinu	<u>2.536.647</u>	<u>565.524</u>

Skuldbindingar í milljónum króna:

Skuldbindingar í árslok	33.539.488	32.424.179
Skuldbindingar í ársbyrjun	32.424.179	31.184.000
Hækkun/lækkun skuldbindinga á árinu	<u>1.115.309</u>	<u>1.240.179</u>

Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	(838.817)	(2.260.179)
---	------------------	--------------------

Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar árið 2018

Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	32.424.179	31.183.600
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta	1.998.961	2.107.893
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins	792.745	852.251
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(1.703.546)	(1.611.485)
Hækkun vegna nýrra lífslíkataflna	284.162	267.838
Hækkun/lækkun vegna annarra breytinga	<u>(257.012)</u>	<u>(375.918)</u>
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	33.539.488	32.424.179

23. Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring

Áhættustýring

Áhætta í starfsemi lífeyrissjóðsins er skilgreind sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar því að lífeyrisréttindi sjóðfélaga skerðist. Áhætta nær til atvika sem lúta að eignum, skuldbindingum og daglegum rekstri sjóðsins. Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er meðal annars að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Í samræmi við það hlutverk hefur stjórn sjóðsins mótað áhættustefnu sem byggir á reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða.

Í áhættustefnunni er greint frá skipulagi og ábyrgð er varðar heildar áhættustýringu sjóðsins. Áhættustefnunni er ætlað að skapa grundvöll fyrir virkri upplýsingagjöf til stjórnar og stuðla að því að stjórn og starfsmenn sem annast rekstur sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásettánleg mörk. Áhættustefna er sett til þriggja ára í senn og helst í hendur við fjárfestingarstefnu þar sem stjórn hefur sett takmarkanir á áhættutöku. Stjórn hefur falið framkvæmdastjóra að framfylgja stefnunni.

Hér verður greint frá helstu áhættuþáttum sem felast í starfsemi sjóðsins.

Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á verði fjármálagerninga, svo sem vegna breytinga á ávöxtunarkröfu skuldabréfa eða gengi hlutabréfa og erlendra gjaldmiðla. Fjárhagsleg áhætta er sundurgreind í vaxta-, markaðs-, gjaldmiðla- og verðbólguáhætta.

Vaxtaáhætta

Vaxtaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna hækkunar á ávöxtunarkröfu skuldabréfa. Hækkun ávöxtunarkröfu gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru gerðar upp miðað við fasta ávöxtunarkröfu. Áhættan er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar hækkunar ávöxtunarkröfu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir vaxtaáhhættu með því að breyta meðallíftíma skuldabréfasafns sjóðsins – en meðallíftími er mælikvarði á næmni skuldabréfa fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu – og með því að breyta vægi skuldabréfasafnsins af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um meðallíftíma skuldabréfasafns og takmarkanir á vægi eignaflokka, þar með talið skuldabréfa. Áhættustýring hefur eftirlit með hlífingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á vaxtaáhhættu og árangri við hlífingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2019	31.12.2018
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta	-4,35%	-4,75%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta	-0,16%	-0,14%

Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna lækkunar á hlutabréfum, þar með talið hlutabréfaeign í gegnum sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Áhættan er mæld með álagsprófum sem segja til um áhrif fyrirfram skilgreindrar lækkunar hlutabréfa á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir markaðsáhhættu með því að breyta vægi hlutabréfa af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem takmarkanir eru settar á vægi eignaflokka, þar með talið hlutabréfa og sjóða um sameiginlega fjárfestingu. Áhættustýring hefur eftirlit með hlífingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á markaðsáhhættu og árangri við hlífingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2019	31.12.2018
30% lækkun innlendra hlutabréfa	-4,49%	-4,04%
20% lækkun erlendra hlutabréfa	-3,66%	-3,24%

Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta er hættan á því að styrking íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum rýri verðmæti erlendra eigna mælt í íslenskum krónum. Styrking krónunnar gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru í íslenskum krónum. Gjaldeyrissáhhætta sjóðsins er mæld með eins mánaðar fé í húfi miðað við 99,5% öryggisbil. Mælikvarðinn segir til um hversu mikið getur tapast á einum mánuði vegna gjaldmiðlahreyfinga, þannig að einungis 0,5% líkur eru á að tapið verð meira. Sjóðurinn stýrir áhættunni með því að breyta hlutfalli erlendra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram koma takmarkanir á vægi eigna í erlendum gjaldmiðlum. Áhættustýring hefur eftirlit með hlífingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á gjaldmiðlaáhhættu og árangri við hlífingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Áhættumælikvarði	31.12.2019	31.12.2018
1 mán. fé í húfi m.v. við 99,5% öryggisbil	-1,12%	-2,05%

Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er hættan á því að verðbólga valdi misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins. Slíkt misvægi getur myndast þar sem lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru að fullu verðtryggðar en eignir einungis að hluta. Verðbólguáhætta sjóðsins er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar verðbólgu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir verðbólguáhhættu með því að breyta vægi verðtryggðra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um verðtryggingarhlutfall skuldabréfasafns sjóðsins. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á verðbólguáhhættu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2019	31.12.2018
10% hækkun vísitölu neysluverðs	5,52%	6,00%

Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á því að útgefandi fjármálagernings standi ekki við skuldbindingar sínar. Áhættan ræðst bæði af líkum á greiðslufalli og áætluðum endurheimtum ef til greiðslufalls kemur. Mótaðilaáhætta er mæld með því að sundurgreina verðbréf sjóðsins með föstum tekjum eftir tegund útgefenda. Sjóðurinn stýrir útlánaáhhættu með takmörkunum á vægi skuldabréfa eftir tegund útgefenda ásamt takmörkunum á vægi stakra útgefenda og tengdra aðila af heildareignum sjóðsins, sem tilgreind eru í fjárfestingarstefnu sjóðsins. Áhættustýring hefur eftirlit með hlífingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á mótaðilaáhhættu og árangri við hlífingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Tegund útgefanda	31.12.2019	31.12.2018
Ríki	8.572.247	9.999.230
Fjármálafyrirtæki	4.538.753	3.736.483
þar af sértryggð skuldabréf	334.823	334.823
Sveitarfélög	844.493	772.437
Fyrirtæki	4.814.993	4.109.312
Sjóðfélagalán	2.293.866	2.338.113

Lífeyristryggingaráhætta

Lífeyristryggingaráhætta er hættan á því sjóðurinn þurfi að skerða réttindi sjóðfélaga sinna. Árlega skal stjórn sjóðsins láta fara fram athugun á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997. Tryggingafræðileg athugun felur í sér samanburð á hreinni eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðariðgjalda og núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og framtíðariðgjalda. Leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meiri en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er sjóðnum skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Hið sama gildir ef munur helst meiri en 5% samfellt í fimm ár. Áhættan er mæld með álagsprófi þar sem metin eru áhrif ýmissa sviðsmynda á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins. Sjóðurinn stýrir lífeyristryggingaráhættu með fjárfestingar- og áhættustýringu sem settar eru með það markmið að sjóðurinn nái markmiði sínu að geta staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar. Áhættustýring hefur eftirlit með hlífingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á helstu áhættuþáttum sem geta haft áhrif á getu til að standa við skuldbindingar sínar með skýrslugjöf.

Tryggingafræðileg staða eftir álagspróf	31.12.2019	31.12.2018
Núvirðisvextir í tryggingafræðilegri úttekt lækkaðir um 0,5%	-9,20%	-14,42%
Líftöflur hliðrast um 2 ár	-10,30%	-15,39%
Örorkulífkur auknar um 10%	-4,57%	-9,70%
VNV hækkun ársins aukin um 0,5%	-4,65%	-9,49%
GVT lækkar um 10%	-6,56%	-11,21%
Fasteignaveðtryggð skuldabréf lækka um 10%	-4,97%	-9,93%
Innlend/erlend markaðsskuldabréf lækka um 10%	-8,83%	-13,81%
Erlend hlutabréf lækka um 10%	-5,93%	-10,68%
Innlend hlutabréf lækka um 10%	-5,76%	-10,48%
Innlend og erlend hlutabréf lækka um 20% í uppgjörsmýnt, GVT hækkar um 15%	-6,85%	-11,45%

Lausafjárahætta

Lausafjárahætta er hættan á því að sjóðurinn hafi ekki nægjanlegt laust fé til að standa við skuldbindingar sínar þegar þær gjaldfalla, t.d. lífeyrisgreiðslur, uppgjör verðbréfavíðskipta og greiðslur vegna reksturs á sjóðnum. Áhættan er mæld með því að flokka eignir sjóðsins eftir seljanleika. Greint er á milli þriggja flokka seljanleika: 1) Eignir með víðskiptavakt eða regluleg víðskipti og sjóðir með innlausnarskyldu, 2) aðrar skráðar eignir og 3) óskráðar eignir og sjóðir án innlausnarskyldu. Sjóðurinn stýrir lausafjárahættu með því að greina vænt greiðsluflæði og varðveita nægjanlegt fjármagn í auðseljanlegum eignum svo sjóðurinn geti staðið við skuldbindingar sínar. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á lausafjárahættu með skýrslugjöf.

Seljanleikaflokkun	31.12.2019	31.12.2018
Flokkur 1	71,00%	68,40%
Flokkur 2	13,70%	15,80%
Flokkur 3	15,40%	15,80%

Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á tjóni sem rekja má til ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, upplýsingatæknikerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Sjóðurinn stýrir rekstraráhættu með virku innra eftirliti sem er hluti af daglegri starfsemi sjóðsins. Innra eftirlit samanstendur meðal annars af skjalfestum verkferlum, aðskilnaði starfa, ábyrgðum og heimildum starfsmanna ásamt öðrum innri reglum. Sjóðurinn framkvæmir árlega mat þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt, möguleg áhrif þeirra greind og virkni stýringa metin. Í framhaldinu er ákveðið hvort grípa eigi til aðgerða til þess að bæta stýringar áhættuþátta.

24. Kennitölur

	2019	2018	2017	2016	2015
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt:					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar %.....	(4,8%)	(9,4%)	(7,3%)	(7,4%)	(1,1%)
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar %.....	(2,5%)	(7,0%)	(5,1%)	(5,5%)	1,9%
Ávöxtun:					
Nafnávöxtun.....	13,0%	5,4%	8,6%	1,1%	10,3%
Raunávöxtun.....	10,0%	2,1%	6,4%	(0,9%)	8,1%
Hrein nafnávöxtun.....	12,6%	5,0%	8,2%	0,8%	9,9%
Hrein raunávöxtun.....	9,6%	1,7%	5,9%	(1,3%)	7,8%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar:					
Síðustu 5 ára.....	4,7%	3,9%	4,1%	3,9%	5,5%
Síðustu 10 ára.....	4,9%	4,3%	2,1%	1,3%	2,2%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	37,3%	32,5%	34,2%	34,3%	33,8%
Skráð skuldabréf.....	49,0%	53,7%	51,6%	49,5%	48,4%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	5,2%	3,5%	4,2%	6,0%	6,6%
Óskráð skuldabréf.....	1,8%	2,4%	4,1%	4,5%	5,7%
Veðlán.....	6,8%	7,7%	5,7%	5,7%	5,4%
Önnur útlán.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bundnar bankainnstæður.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aðrar fjárfestingar.....	0,0%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:					
Eignir í íslenskum krónum.....	75,0%	78,9%	79,1%	78,8%	78,6%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	25,0%	21,1%	20,9%	21,2%	21,4%
Fjöldi:					
Fjöldi virkra sjóðfélaga.....	2.148	2.300	2.295	2.342	2.418
Fjöldi sjóðfélaga sem á réttindi í sjóðnum í árslok.....	11.003	11.085	11.142	11.193	11.270
Fjöldi lífeyrisþega.....	3.906	3.822	3.726	3.713	3.653
Hlutfallsleg skipting lífeyris:					
Eftirlaun.....	85,9%	85,5%	85,2%	85,0%	83,5%
Örorkulífeyrir.....	8,6%	8,6%	8,6%	8,4%	9,3%
Makalífeyrir.....	5,2%	5,6%	5,8%	6,2%	6,7%
Barnalífeyrir.....	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%	0,5%
Stöðugildi.....	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Fjárhæðir á föstu verðlagi:					
Iðgjöld alls.....	760.271	828.390	767.919	717.375	685.203
Lífeyrir alls.....	1.709.568	1.661.481	1.625.363	1.555.498	1.511.079
Hreinar fjárfestingartekjur alls.....	4.336.747	1.872.924	2.816.564	389.791	3.389.396
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls.....	128.325	130.032	134.871	127.167	113.427
Hækkun (lækkun) á hreinni eign.....	3.259.125	850.395	1.824.249	(575.499)	2.391.437
Aðrar kennitölur:					
Lífeyrisbyrði.....	224,9%	200,6%	211,7%	216,8%	220,5%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls í % af iðgjöldum.....	16,9%	15,7%	17,6%	17,7%	16,6%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	12,4%	5,4%	8,4%	1,3%	10,0%
Skrifstofu- og stjórnunarkostn.r í % af meðalstöðu eigna.....	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,3%
Skilgreiningar:					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar.....	Endurmetin hrein eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðariðgjalda umfram heildarskuldbindingar í hlutfalli af heildarskuldbindingum.				
Hein eign umfram áfallnar skuldbindingar.....	Endurmetin hrein eign til greiðslu lífeyris umfram áfallnar skuldbindingar í hlutfalli af áföllnum skuldbindingum.				
Raunávöxtun.....	Ávöxtun sjóðsins, umfram verðlagsbreytingar samkvæmt vísitölu neysluverðs.				
Hrein nafnávöxtun.....	Ávöxtun umfram verðlagsbreytingar samkvæmt vísitölu neysluverðs þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá.				
Hrein raunávöxtun.....	Raunávöxtun þegar kostnaður við rekstur sjóðsins hefur verið dreginn frá.				
Fjöldi virkra sjóðfélaga.....	Meðaltal fjölda sjóðfélaga sem greiddi iðgjald á reikningsárinu.				
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	Heildarfjöldi sjóðfélaga sem á réttindi í sjóðnum í árslok.				
Fjöldi lífeyrisþega.....	Meðaltal fjölda lífeyrisþega sem fékk greiddan lífeyri á reikningsárinu.				
Stöðugildi.....	Meðaltal stöðugilda lífeyrissjóðsins á reikningsskilaárinu.				
Lífeyrisbyrði.....	Lífeyrisbyrði reiknast sem hlutfall milli lífeyris og iðgjaldatekna.				

Annual accounts 2019

- 50 Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2019
- 51 Balance Sheet December 31, 2019
- 52 Cash Flow Statement 2019
- 53 Statement of Actuarial Position December 31, 2019
- 54 Selected Financial Indicators

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2019

	2019	2018
Premiums		
Members	226.644	244.889
Employers	514.960	544.031
Transfer of rights and repayments	85	783
Government contribution to equalize disability burden	18.583	17.137
	<u>760.271</u>	<u>806.839</u>
Pensions		
Pensions	1.709.600	1.619.092
Contribution to Virk - Vocational Rehabilitation Fund	5.570	6.184
Other direct expense due to disability pension	451	582
Received from the Retirement Committee	(6.054)	(7.601)
	<u>1.709.568</u>	<u>1.618.257</u>
Investment income		
Net income from holdings in companies and funds	2.913.769	49.592
Net income from bonds	1.433.721	1.672.426
Interest income from cash in hand	43.743	89.049
Interest income from contributions and other claims	8.582	13.134
Cost of investments	(63.067)	(57.861)
	<u>4.336.747</u>	<u>1.766.339</u>
Operating expenses		
General and administrative expenses	128.325	126.649
	<u>128.325</u>	<u>126.649</u>
Changes of net assets during the year	3.259.125	828.272
Net assets from previous year	<u>33.981.749</u>	<u>33.153.477</u>
Net assets for pension payments at year end	<u><u>37.240.874</u></u>	<u><u>33.981.749</u></u>

Balance Sheet December 31, 2019

	31.12.2019	31.12.2018
Assets		
Investments		
Holdings in companies and funds	15.530.945	11.834.507
Bonds	21.064.352	20.955.575
Other investments	0	55.000
Investments	<u>36.595.297</u>	<u>32.845.082</u>
Accounts receivable (claims)		
Claims against employers	167.061	175.208
Other claims	20.543	28.659
Claims	<u>187.604</u>	<u>203.868</u>
Other assets		
Operating assets and other tangible assets	2.430	3.445
	<u>2.430</u>	<u>3.445</u>
Cash in hand		
Cash and bank deposits	477.231	947.832
Other assets	<u>477.231</u>	<u>947.832</u>
Total assets	<u>37.262.561</u>	<u>34.000.227</u>
Liabilities		
Commercial liabilities		
Short - term liabilities	21.687	18.478
	<u>21.687</u>	<u>18.478</u>
Total liabilities	<u>21.687</u>	<u>18.478</u>
Net assets for pension payments at year end	<u>37.240.874</u>	<u>33.981.749</u>

Cash Flow Statement 2019

	2019	2018
Inflow		
Premiums	769.092	793.979
Paid-in interest on cash in hand and claims	51.652	104.679
Other inflow	29.464	(4.172)
	<u>850.207</u>	<u>894.486</u>
Outflow		
Pensions	1.709.551	1.618.274
Operating expenses	123.357	127.951
Investment in operating assets	1.598	1.927
Other outflow	64.272	57.861
	<u>1.898.778</u>	<u>1.806.013</u>
New disposable resources for investments	<u>(1.048.571)</u>	<u>(911.527)</u>
Investment transactions		
Received income from holdings in companies and funds	159.126	47.369
Investments in holdings in companies and funds	(3.823.161)	(2.262.304)
Sold holdings in companies and funds	2.862.463	2.575.552
Installments on bond principals and interest	2.010.662	1.511.609
Purchased bonds	(2.924.468)	(3.425.338)
Sold bonds	2.238.347	2.139.907
Sold other investments	55.000	
	<u>577.970</u>	<u>586.795</u>
Increase (decrease) in cash	<u>(470.601)</u>	<u>(324.732)</u>
Cash at beginning of year	<u>947.832</u>	<u>1.272.564</u>
Cash at end of year	<u><u>477.231</u></u>	<u><u>947.832</u></u>

Statement of Actuarial Position

	2019		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	37.240.874	0,0	37.240.874
Difference in book value and net present value of bonds	(2.264.463)	0,0	(2.264.463)
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies	(368.266)	0,0	(368.266)
Net present value of future operating expenses	(1.907.474)	(912.160)	(2.819.634)
Net present value of future premiums	0	7.903.657	7.903.657
Total net assets	32.700.671	6.991.497	39.692.168
Liabilities			
Old age pension	30.950.523	7.217.323	38.167.846
Disability pension	1.349.138	678.753	2.027.891
Spouse's pension	1.224.507	167.674	1.392.181
Childrens allowance	15.321	71.289	86.609
Total liabilities	33.539.488	8.135.039	41.674.527
Net assets in excess of liabilities	(838.817)	(1.143.542)	(1.982.359)
Ratio of net assets to liabilities at year-end	(2,5%)	(14,1%)	(4,8%)
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	(7,0%)	(18,2%)	(9,4%)

	2018		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	33.981.749	0	33.981.749
Difference in book value and net present value of bonds	(1.795.160)	0	(1.795.160)
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies	(52.571)	0	(52.571)
Net present value of future investment expenses	0	0	0
Net present value of future operating expenses	(1.969.994)	(1.027.809)	(2.997.802)
Net present value of future premiums	0	8.176.442	8.176.442
Total net assets	30.164.024	7.148.634	37.312.658
Liabilities			
Old age pension	29.545.982	7.764.095	37.310.077
Disability pension	1.342.644	711.651	2.054.295
Spouse's pension	1.516.968	189.743	1.706.711
Childrens allowance	18.585	74.796	93.380
Total liabilities	32.424.179	8.740.285	41.164.464
Net assets in excess of liabilities	(2.260.154)	(1.591.651)	(3.851.806)
Ratio of net assets to liabilities at year-end	(7,0%)	(18,2%)	(9,4%)
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	(5,1%)	(16,3%)	(7,3%)

Selected Financial Indicators

	2019	2018	2017	2016	2015
Financial status according to actuarial assessment					
Net assets exceeding total commitments	(4,8%)	(9,4%)	(7,3%)	(7,4%)	(1,1%)
Net assets exceeding accrued commitments	2,5%	(7,0%)	(5,1%)	(5,5%)	1,9%
Rate of return:					
Nominal rate of return.....	13,0%	5,4%	8,6%	1,1%	10,3%
Real rate of return.....	10,0%	2,1%	6,4%	(0,9%)	8,1%
Net nominal rate of return.....	12,6%	5,0%	8,2%	0,8%	9,9%
Net real rate of return.....	9,6%	1,7%	5,9%	(1,3%)	7,8%
Average net real rate of return					
5 years average.....	4,7%	3,9%	4,1%	3,9%	5,5%
10 years average.....	4,9%	4,3%	2,1%	1,3%	2,2%
Investments, ratios:					
Listed holdings in companies and funds.....	37,3%	32,5%	34,2%	34,3%	33,8%
Listed bonds.....	49,0%	53,7%	51,6%	49,5%	48,4%
Unlisted holdings in companies and funds.....	5,2%	3,5%	4,2%	6,0%	6,6%
Unlisted bonds.....	1,8%	2,4%	4,1%	4,5%	5,7%
Mortgage loans	6,8%	7,7%	5,7%	5,7%	5,4%
Other investments	0,0%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%
Assets Composition:					
Assets in Icelandic Króna	75,0%	78,9%	79,1%	78,8%	78,6%
Assets in foreign currencies	25,0%	21,1%	20,9%	21,2%	21,4%
Members:					
Number of active fund members.....	2.148	2.300	2.295	2.342	2.418
Number of total fund members at year end.....	11.003	11.085	11.142	11.193	11.270
Number of pensioners.....	3.906	3.822	3.726	3.713	3.653
Staff (full-time equivalent position).....	5	5	5	5	5
Specification of paid pensions, ratios:					
Old-age pension	85,9%	85,5%	85,2%	85,0%	83,5%
Disability pension	8,6%	8,6%	8,6%	8,4%	9,3%
Spouse's pension	5,2%	5,6%	5,8%	6,2%	6,7%
Children allowance	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%	0,5%
Amounts at fixed prices					
Total premiums	760.271	828.390	767.919	717.375	685.203
Total pensions	1.709.568	1.661.481	1.625.363	1.555.498	1.511.079
Total net investment income	4.336.747	1.872.924	2.816.564	389.791	3.389.396
Total operating expenses	128.325	130.032	134.871	127.167	113.427
Increase in net assets for pension payments	3.259.125	850.395	1.824.249	(575.499)	2.391.437
Other financial indicators					
Pensions as percentage of premiums	224,9%	200,6%	211,7%	216,8%	220,5%
Operating expenses as percentage of premiums	16,9%	15,7%	17,6%	17,7%	16,6%
Net investment income as % of average asset position	12,4%	5,4%	8,4%	1,3%	10,0%
Operating expenses as % of average asset position	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,3%

Definitions:

Real rate of return	Rate of return in e Rate of return in excess of increase in the consumer-price index.
Net nominal rate of return	Nominal rate of re Nominal rate of return less operational expenses.
Net real rate of return	Real rate of return Real rate of return less operational expenses.
Number of active fund members.....	The average numt The average number of fund members paying premiums during the year.
Number of pensioners.....	The average numt The average number of pensioners who received pension during the year.

